

Ar-gi tai svarbu?

Zmogus neišvengsi, kad nesuseiti su draugais ir nepasikalbėti. Tokiuose draugiškuose pasikalbėjimuose tankiai išgirsti įvairių minčių, keistų, žingeidžių papasakojimų, o kitą kartą sugriebi ir daug naudingų žinių. Atvirumo valandai užėjus, atsiveria jaunos širdys ir plusta žodžių ir minčių bangos. Tokie pasikalbėjimai tikrai tada tankiausiai buna atviri, kada suseina vienminčiai, kurie pastiprina viens kitą žodžiu, pavyzdžiu, kurie stengiasi viens kitam priduoti energijos, kad nenuilsus darbe ir krutėti, kaip krutėjus. Beveik visados užėina kalbos apie laikraštiją, ypatingai jaunimui skiriamąją. Neretai tenka išgirsti panašios skundos: „Dirbi, dirbi, o už tai negauni jokio užmokesnio. Jau, ačiu Dievui, metai sueina, kaip pasirodė „Ateitis“, o ar mes daug ką nuveikėme? Jeigu mūsų darbas butu žymus, pasekmingas, — tai platesnioji laikraštija butu tai pažymėjusi. Bet ji tyli. Net ir prielankūs „Ateičiai“ katalikiški laikraščiai mažai apie ją mini kaip pvzd. „Viltis“. Ištikro liudna, šalta darosi, matant, kad svietiškoji katalikiškoji inteligentija žiuri kaip ir su nepasitenkinimu, su neužsitikėjimu į jaunosios kartos triusą, į jaunosios kartos energijos prajovus. Jie kaip ir nemato, nejaučia, kad iš jaunųjų kartų išeis busiamieji veikėjai. Dirbk, dirbk, pagirimo-gi nesulauksi“.

Tokios skundos nesykį ir ne pas vieną išsiveržia. Bet ar jos teisingos? ar jos nėra vien sentimentalio

persimizmo išreiškėjos? ar tai ne mūsų siauro egoizmo pasekmė? Galutinai, ar tai svarbu, kad mus ragintu, girtu ir minėtu?

Visi mes turime stengtis tokias kalbas prašalinti iš savo tarpo. Žinome juk, kad žmogus gali sau daug ką įkalbėti. Vis besiskundžiant ant savo vargų galutinai galima ir ištikro sau įkalbėti, kad tie vargai nepanešami, kad neverta yra ir darbuotis. Ne, tai klaidinga. Atminkime, kad

Kas mums ar audros verpetai,
Mes žinom, jog mūsų ateinančiai metai.
Į darbą! o Dievas padės.

Sunku yra. Sunkiaus visgi, be abejo, buvo padaryti pirmutinis žingsnis, o dabar turime net ištisų metų kelionę, kelionę vargingą, vienok su giliu įsitikrinimu, kad „mes neturime gyvenimo našta numest ant kitų, kaip tai paprastai daroma, neturime ant mūsų kelio nuklotus erškėčius mesti po kitų kojomis; bet mes turime sugebėti, kad toji našta taptu lengvutė, o erškėčiai pavirstu į žiedus“.¹)

Kam mums žiūrėti, ką žmonės sako, jeigu mes tikime į savo šventą darbą. Nejau-gi mes turėtumėme mesti tą darbą, jeigu mumis nieks nepagiria, nieks neužjaučia? Ne! ir šimtą syk ne! Teduksta audros, tešvilpia pugos, telydi mus, kaip gelžis, šaltas paniekinimas, teneužsitiki mumis kas nori—o mes, iškėlę augštai galvas, išmeigę akis tikslan, eikime ir dirbkime. Kristus — Dievas suteiks mums antgamtinių jėgų. Supratimas, kad mūsų darbas yra būtinais reikalingas tėvynei - Lietuvai, kad mes pildome savo priedermes, kaipo krikščionis ir kaipo tautiečiai, yra didžiausis užmokesnis, nes tuom apturime sąžinės ramumą. Draugai ir draugės, drąsiai prie nenuilstančio smulkaus kultūros darbo, turint omenyje sekančius mūsų dainiaus žodžius:

Šalin nusiminę dusavimai skaudūs:
Jie silpnina dvasią tiktai.
Ar mums, kaip mergaitėi, raudoti nuraudus,
Nors spaudžia nelaimės, vargai?

Margakalnis.

*) „Ateities“ № 1. 1911 m. pusl. 23.

A U D R A.

Šalta ir tamsi tuomet buvo naktis.
Juodi debesiai ant dangaus greitai slinko.
Tarp jų kartais žvaigždė netyčia užšvis,
Tai mėnesis migloms aptrauktas aplinkui,
Nublankusį apskritą veidą nudengęs,
Malonia šviesa apšvies tamsius laukus
Ir Nemuno augštus stačiuosius krantus,
Ir jau pasinerti į vandenį rengias.
Bet Nemunas rustus tik šiaušias piktai,
Tik plakas į krantą, tik šniokščia-putoja...
Veltui mėnuo stengias: jį bangos tiktai
Paviršiu iš krašto į kraštą nešioja.
Tad tarsi supykęs, kad Nemunas jį
Nepriima praustis savam vandenij,
Po debesio šonu palindo užraudęs
Ir tęsė kelionę toliau nesimaudęs.

O vėjas vis užė, siubavo medžius
Tai pyko, dejavo, tai skundus graudžius
Iš savo krutinės skrajodamas liejo,
Bet niekas nebojo dejavimų vėjo.
Ant galo iširdęs galingai sustaugė
Ir puolė ant miško, kaip žaibas smarkus.
Nudraskė, susuko verpetan lapus,
Išvartė medžius, kur krašte buvo auge,
Ir uždamas, švilpdamas veržės gilyn.
Giria nusigando. Slamėt ėmė pušis,
Miklieji beržai lenkė galvas žemyn,
Virpėjo bailiai drebulė... Bet tuoj mušis
Ziaurus ėmė kilti tarp girios ir vėjo.
Neilgai, nes ta nusigandus stovejo.
Tuoje medžiai lyg tartum galingas rankas
Supynė, kryžiavo mikliasias šakas;
Savytarpiai vieni kitus remdami
Bet priešą sulaikė drąsia krutimi.

Ir Nemunas šniokšdamas pritarė miškui.
Pradėjo dejuoti jo bangos liudnai,
Viena po kitos, glebeščiodamos krantą,
Tai atgalios puolė, tai ašaroms tiško,
Dejavo vėla dar gaudžiaus kaip pirma.

Taip motina vargšė dejuoja viena,
Kad mylimą sunų, kaip ryto šalną,
Kurs buvo senatvėj paguoda, viltis,
Pakirs pirma laiko beširdė mirtis.
Užlaužus rankas puola vargšė be kvapo,
Iš gailesčio alpsta prie kuno sunaus,
Bet jau neprikels. Tiktai žemė ant kapo
Sustingusi, puvanti kuną priglaus.

Taip kartais žmogaus širdyje audros siaučia.
Tiktai už gamtos daug smerkesnės audras.
Bet kas žmogaus širdį slaptinę supras?
Ir ko tiktai jį netrokšta, nejaučia?...
Norėtu jį paslaptis, svieta turtus,
Pasaulį norėtu apglėbti besotė!
Tai kartais, pametus šios žemės vargus,
Padangėms liuosai su ereliais lekioti.
Bet kas žmogaus širdį slaptinę supras?
Ir ko tik jį tąsyk netrokšta, nejaučia,
Kad audros geismų be paliovos joj siaučia!
Tiktai už gamtos daug smarkesnės audras.

Putinas.

—0—

N E B E M A T Y S I U . . .

Jojo gyvenimas plaukė nuobodžiai vienodai, be didesnių susijaudinimų, įvairumų, kaip pilkšvi debesėliai giedrią, saulėtą dieną. Tie patys, seniai pažįstami, dumais aptraukti gunkšojo murai; rodos net tuos pačius žmones sutikdavęs einant, reikalais ar priedermių verčiamas, senai žinomomis didžiulio miesto gatvėmis bei gatvelėmis,— nors tų žmonių ten praeidavo tukstančiai. Miesto gyvenimas, kaip užtrauktas laikrodys, visados vienodai, nepermainomai, diena diėron plaukė savo keliu. Kasdieninis gatvių bildesys, mašinų švilpesys bei staugesys, tolimas varpų gaudesys senai jam buvo žinoma, priprasta, bet taip nejauku, svetima, svetima... Ir skaidrioji saulutė kasdien vienodai, rodosi pailsusi, kaip sukumpusi senutė, slinko nuo rytų vis arčiau ir arčiau laukiamųjų vakarų, kad ten išsimaudžius aukso juroje paskui ramiai užmigtu.

Daug metų jau jis čia gyvena, viskas rodos sena, pažįstama, bet kaip jo širdžiai svetima, kaip jam čion neįauku, nesmagu. Nors ir tvirta žemė negrėsia prasivert po kojų, nei žvaigždės nukrist iš savo slaptingų gelmių — bet jis vis dažniau ir dažniau vaikščioja užsimastęs, suniuręs, paimtas apatijos prie darbo ir gyvenimo, nusiminęs.

Ne, jis nesibijo nei ateinančios žilos senatvės — prieš ją jis turi mylinčius vaikus ir keletą sutauptų skatikų; nesibijo nei mirties, nes visą gyvenimą dirbo, o dirbo sąžiningai savo brolių naudai, mylėjo Viešpatį, nepamiršdamas nei artimo labo. Ne, jis to visa nesibijo, bet nežiurint to graužte graužia jo širdį kaž koks jam pačiam nesuprantamas liudesys, neramumas. Liudesys graužė, neramumas širdį spaudė vis labiau ir labiau, vietos sau nesurasdavo. Nusiramindavo tik sutikęs ką nors naujai atkeliavusį iš tėvynės. Visas tada atsinaujindavo, atgimdavo, nuslinkdavo kaip, ranka mojus, nuo veido liudnumo dėmės, akis užsidegdavo dangiška šviesa — visa veido išraiška rodė tada neapsakomą savo kalbos, brolių, tėvynės meilę, vien meilę. Valandomis klausydavosi, by tasai jam kalbėtų lietuviškai ir apie Lietuvą. Bet praeidavo kelios valandos — ir vėl jį apimdavo dar smarkesnis liudesys, pereinantis į nusiminimą. Ištiesas naktis prarymodavo apsikniaubęs ant stalo, o liudesys it kirmėlė vis graužė ir graužė. — Tiek metų, tiek metų... išėjau, nebebuvo, nebemačiau... — karštai šnibždėdavo jo lupos. — Ir ar pamatysiu, ar pargrišiu kada? — Taip vyto jis nerimaudamas, ne valandomis bet dienomis. Pati ir vaikai nežinojo kas daryti ir ko stvertis, nes nežinoma jiems buvo to neramumo priežastis. Visiems radosi nesmagu ir visus apėmė kaž koks paslaptingas, sloginantis sunkumas.

Štai vieną giedrią rudens dieną išėjo jisai savais reikalais. Išėjo lyg ir ko verčiamas, taip baisiai nusiminęs, nuliudęs, išėjo rodos paguodos, suraminimo jieškodamas.

Tik štai jis staiga sugrįžta, bet taip persimainęs, taip baisiai sujaudintas, uždegtas kokia tai paslaptinga ugnimi. Rodos ne iš šio svieto sugrįžęs, pilnas tamsių paslapčių, aikčiodamas stengėsi ką tai apsakyti, ką tai išaiškinti, — bet vietoje kad pasakius, vis labiau uždusdamas ir kapodamas kartojo kokį tai beprasmi, nieko neišaiškinantį

žodį: — „Nebb-bbe mm-mmatt tysiū! nebb-bbe-mm-mmatt-tysiū!“ —

Ir daugiau nesigirdėjo nei balso nei žodžių, rodos visa tai jis yra senai užmiršęs.

Jau septinta naktis, kaip jis mėtosi baisiausiam karštyje. Kartais jis guli tyliai, nesijudindamas, bet taip klaidžiai į visus žiūrėdamas, kad šiurpuliai perbėga kuną; kartais-gi klejoja, kartodamas vis tą ir tą patį, tamsiais rankais aptrauktą, beprasmį žodį: — „Nebb-bbe-mm-mmatt-tysiū!“ — Bet ko — „nebematysiū“ — ką ir kaip, niekas iš saviškių negali patirti...

Ir vėl perėjo beviltė, kankinanti diena, ir vėl atėjo tamsioji naktis, perimdama rudens dvelkimu.

— Nebb-bbe mm-mmatt-tysiū... Nebb-bbemmm-mmatt-tysiū!! — Girdite, girdite — Nebb-bbe-mm-mmatt-tysiū! — Taip, taip, aiškiai — Nebb-bbe-mm-mmatt-tysiū! —

Beprasmis, prakeiktas žodis! Jame jo ligos slepinys, gal but ir jo mirties.

— Girdite, girdite — Nebb-bbe-mm-mmatt-tysiū! —

Pati, sunus ir duktė vos gyvi stovi prie klejojančio ligonio lovos. Didelis kambarys apščiai apšviestas, bet kampe, kur guli ligonis — tamsu. Rodos tamsioji rudens naktis apgaubė tąjį kampą su ligoniu ir pasilenkusia ant jojo šeimyna. Ir šnabždesys buvo koks tai baimingas, tarpais visai nutildavo, — tada kalbėjosi galvos linkčiojimai, pečių sutraukimu bei akimis. Ant visų užgulė koks tai sloginantis baisumas, bei paslaptینگumas.

— Nebb-bbe-mm-mmatt-tysiū! — Nebb-bbe-mm-mmatt-tysiū!! —

Baimės šiurpulus iššaukdavo šis nesuprantamas šaukšmas. Neaiškus, nykiantis, — lyg akmuo butu užkliuvęs gerklėje, jis išeidavo kurtus ir baisingas. Nežinia buvo ar nepažįstamąjį išgelbėtoją šaukia, ar aršųjį priešą. O kada jis, klaidžiodamas akimis po kambarį, mostagavo rankomis, rodos stengdamasis iškilti, išlėkti kur tai, visi matė jo veidą aptrauktą neapsakomu ilgesiu ir baime, kad to ko ilgisi neberegės. Bet ko ilgisi — visiems buvo sloginanti paslaptis.

Ligonis lyg ir užsnudo, retkarčiais sudrebėdamas, kaip epušės lapai. Visi tylėjo žiūrėdami į jį. Laikro-

dis aiškiai ir skambiai taksėjo tylumoje. Ir rodėsi kad kas užsimastęs mėtė akmenuką po akmenuko į lygų ir ramų vandens paviršių, skaito juos ir klausosi. Naktis miegojo, uždengus langus savo juodais sparnais.

— Jisai, rodosi, užmigęs, — tyliai pratarė duktė.

— Taip, jis užmigęs. —

— Jis užmigęs. —

Atsargiai, ant pirštų išsiskirstė visi po kambarį, bet vis neapleisdami akimis ligonio. Kambarys išrodė lyg sapnas paslaptingas. Tyla, tyla...

Laikas slinko minutė po minute. Viena gimdė viltį — kita-gi ją užtrynė nusiminimu. Buvo vėlu... Ir rodos, kas tai užsimastęs, mėtė akmenuką po akmenuko į lygų ir ramų vandens paviršių, skaitė juos ir klausėsi. O žlibė naktis miegojo giliu miegu, uždengus langą savo juodais sparnais.

Susyk visi pajuto kaž kokią nepaprastą baimę. Dar nieko nebuvo atsitikę, ir niekas žodžio nebuvo prataręs — o paslaptinga baimė didinosi, apėmė visus. Toji nepaprastoji tyla išsisklaidė po visus kambario kampus kaž koku šaltu kaip ledas neramumu. Ir prisiartino valanda, įtemptina, grasinanti, baisi, kaip visa naikinanti mirties valanda... — Jį reikia prikelti! — staiga ištare motina, ir keistai susijaudinus atsistojo.

Ligonis atsisėdo lovoje ir ilgai vedžiojo aplinkui savo tamsiu, gėstančiu, baimė perveriančiu žvilgesiu.

Ilgainiui veidas nušvito, baimė dingo, akis atgavo savo paprastąjį spindesį. Pamaži pradėjo ką tai atsiminti. Staiga visas susijudino — lyg šiurpuliai perėjo jo kuną. Dusavimas pasidarė greitas ir sunkus, ėmė taršyt plaukus ant galvos, trint krutinę ir mėtytis lovoje ir ištiesęs prie savųjų rankas rodos meldė pagalbos. Norėjo jiems ką tai apsaityti, apaiškinti, ką tai tamsaus, paslaptingo jiems atidengti. Bet tas buvo taip didelis, jog negalėjo jame sustilpti, negalėjo viską sykiu išreikšti — jie gal ir nesupras jojo — vėl ėmė mėtytis lovoje. Ir vėl jo įbestose į savuosius akyse pasirodė slėgianti jį baimė, gerklėje pradėjo virti, kriokti, rodos vanduo jieškotu kur prasiskverbti...

— „Nebb-bbe-mm-mmatt-tysiu!!“ — Širdį veriantis šauksmas rodos perplėšė, sunaikino jį.

Viskas buvo pasakyta tame žodyje... — Jis griuvo be gyvybės, galva užgaudamas lovos briauną, krito kaip iš rankų išleistas pagalys. Paskutinės ilgesio žymės išsi-sklaidė baimės apimtame veide.

Visi nutilo... Rodos, knibždantis žmonėmis, laivas ne-tikėtai pasinėrė ir... staiga dingo, nuėjo į dugną.

Lietus tankiais, stambiais lašais užbarškino į langus. Vėjas suužė, sustaugė ir vėl staiga nutilo... Mirtinoji ty-la. Tik laikrodžio taksi. Ir rodos kas užsimastęs, meta akmenuką po akmenuko į lygų, ramų vandens paviršių, skaito juos ir klausosi...—

Moksleivis Rugėnas.

— o —

LAIMEJ PALAIDOJUS.

Nakties tyla lyg mirtinė,

Snaudžia pievos, žalias gojus,

Tik antai mergina viena

Stovi sau užsidumojus.

Jaunitėlė ant kapelių,

Apraudojus tris čia kartu,

Stovi liudna, nusiminus,

Prie nelaimės savo vartų.

Čia tėvelis ilsis senas;

Ten motutė-užvejėlė;

O čia meilė, kur greit žuvo,

Čionai viskas, ką turėjo...

Ir per visą ji naktele

Liudnai žiuri į sėtiną,

Kol išaušusi aušrelė

Ją prie darbo pavadina.

Ji apleidžia tą kapyną,

Eina sau užsidumojus.

Ir visur jai skausmo vieta,

Nes ji laimę palaidojus.

Aglaitė.

Palušnės 1910 m.

MOKSLEIVIŲ ATŠALIMAS PRIE TAUTIŠKŲ IDEJŲ IR KELI BUDAI JO PRAŠALINIMUI.

Nekartą buvo rašoma ir šaukiama, jog jaunuomenė — tai tėvynės žiedai, tėvynės viltis; nuo jos prigul mūsų šviesesnė ar tamsesnė ateitis. Didesnė, žinoma, svarba, didesnė užduotis guli ant mokslo einančios jaunuomenės. Tai mūsų busiančioji inteligentija, busiantieji tautos vadovai, kurie ves tą jaunąją Lietuvą į tą ar į kitą gyvenimo vėžę. Bet įsitėmijęs tų mūsų vadovų gyveniman su širdgela matai, jog daug, daug ko jiems truksta prisirengimui prie taip augšto pašaukimo. Svarbiausia beveik šių dienų moksleivių yda — tai atšalimas prie tautiškų idejų ir visuomenės gyvenimo. Labiau moksleivius interesuoja rengiami šokiai, vakaras, naujai atvažiavusi panelė, negu šių dienų Lietuvos socialio gyvenimo apsireiškimai. Nekaltinu perdaug — jaunystė! Jaunas kraujas verda, banguoja, jaunystės energija veržte veržiasi eikšten. Bet naikint tą energiją tuščiuose erzinimuose, šokuose, arba skandyt ją alučio bangose — tai jau perdidelė nuodemė.

Neviens gal iš mūsų patėmijo, kaip sunku suruošt tarp mūsų šiokią-tokią draugijėlę. Kiek atšalimo ir nekartą pašiepimo tenka susitikt! Visi taip ir žiuri, rodos tu žmogus pats dėl savo naudos ar garbės tą viską nori padaryt. Galop pažvelgkim į mūsų susirinkimėlius. Tankiausiai jie buna dviejų rūšių. Pirmos rūšies tai tie, kuriuose viens iš drąsesnių pradeda ką nors kalbėt, o susirinkusieji, pasako „sutinku“, ir panuobodžiaavę traukia sau sveiki namo, manydami, kad daug, daug jie dabar nuveikė tėvynės labui. Bet negeresnė ir antra rūšis. Isivaizdinkit burelį jaunų „ponaičių“ ramiai besijuokiančių, besierzinančių. Vos ne-vos pirmininkas įveda šiokią-tokią tylą ir pradeda kalbėti... svajoti... Draugai šiaip taip laikos nesijuokę, bet štai juokas pergali ir... ištolo rodos, kad ketvertas juodbėrėlių sužvengė-suprunkštė...

Tokie susirinkimėliai gal užmušt kuokarščiausią energiją, kuodrasiausią iniciativą, tik laimė, kad ne visi jie priguli prie šiųdviejų rūšių.

Čia gal ne viens linksmas draugas arba skaisti draugė pasakys: „Kaip tai? Nejaugi mes „Ateitininkai“ turim but visuomet užsimastę ir nuliudę?“ Ne, visai ne! Liksmumas — pagirtinas jaunystės apsiereiškimas, bet juoktis per susirinkimėlius ar reikalaut, kad susirinkimėliai pavirstu į koncertą-balių (girdėjau viename susirinkime), tai nežinau kaip čia ir parašyt... (pastatysiu daugtaškį, kurs ne vieną mūsų poetą gelbsti, kada tas nežino kaip baigti sakinį). Kame gi priežastis? Daug, žinoma, jų yra, — nurodysiu kelias. Man rodos, kad svarbiausia priežastis tai nežinojimas senovės ir atgimimo Lietuvos istorijos.

Jeigu draugai, prigulintieji prie tų dviejų rušių, išgilintu į mūsų bočių darbus, jei išivaizdintu netolimos praeities kningų nešėjus iš Prusų, tam gėda butu prieš tuos didvyrius viską aukojusius dėl tėvynės labo. Antra priežastis — tai silpnas žinojimas lietuvių dailiosios raštijos. Kas atidžiai yra skaitęs Maironio, Kudirkos, Zemaitės, Šatrijos Raganos, Vaičiailio ir k. tėvynės mylėtojų raštus, tas, man rodos, vis nors kiek bus užsidegęs tomis prakilniomis tautiškomis idejomis, taja karšta meile, kuri iš silpnų džiovos suglemžtų vyrų pagamino tautos milžinus. Patį draugai jau mato, kokie geriausi budai pažadinimui iš to indiferentiško miego. Kuouoliausiai pradėkim tyrinėt Lietuvos istoriją ir skaityt mūsų žymesnių rašytojų veikalus. Gal per sunku? neišgalėsime? Draugai ir draugės! jei maža saujelė girinių gyventojų apgynė savo gimtinę nuo užpuolimo pusės Europos, jeigu kaliniai negalėjo užtvenkt plaukiančios upės užgintų kningų, tai mes jų anukai ir anukės vis pergalėsime savo tinginį, trukdantį mums bendrai dirbti ant Lietuvos dirvonų. Tik noro, meilės ir pasišventimo daugiau!..

Cimbakas.

Veiveriai 20—I—12 m.

— o —

I D I L I J A.

(Piešinėlis).

Iškaitus saulutė rengėsi leisti štai už ano šilo ir aiškiomis varšomis dažė beveik pusę vakarų dangaus skliauto; ugniniai raudoni šmorai, pratysdami augštyr, darėsi vis balsvesni ir balsvesni pakol galutinai dingo tamsioje mėlynėje.

Jautėsi kaž koks nepaprastas ramumas, kurio nedrumstė nei oliavimai piemenėlių, variusių namon kaimenę, nei artiaus raginimai „Zali“, „Margi“, baigiančio plėsti pudimą, neigi daina grįžtančių iš laukų darbininkų, kurie, nežiurint į dienos sunkų darbą, taip balsiai dainavo, kad net gojai skambėjo...

Ne, nedrumstė, tik žadino kaž koki ramų liudėsi-ilgėsi, tik supo-liuliavo mintis, kurios taipgi lakiojo-skrajojo po pasaulio erdves, kaip ir tas malonus dainos aidas, kurs atsikartoja dabar Šilakojyje ir Aglimbalėje.

Smagu žiurėti, kaip ruksta iš kaminų dumai, kurie, nėsant nei mažiausiam vėjeliui, stačiai kyla augštyr ir, virte pilku debesėliu, palengvėl iriasi dangaus melyne.

Tuoju išivaizdini sau Mariutę ar Onutę, kuri nukaitus, kaip putinas, sukinėjasi virtuvėje ir verda vakarienei kukulius ar kokią putrą, kuri tai bėga melžti karvių-žalmargių (ir balnugarių, jei yra), tai šaukia išdykėlę Petronę prižiūrėt puodų, kad „neišbėgtu“...

— Rrrr... rrr... aiskure! degloji! net užkimęs rėkia Vincukas, bet degloji nepaisydama į visus privadžiojimas, pamindama po kojų visus mandagumo įstatus šnypslėmis nuvertus vartelius, aria darže iltimis gruėkus, runkelius, morkas ir kitus gardumėlius... Vai raudonuos Vincuko ausis, raudonuos...

Mariutei irgi nesiseka.

Toji „žalmargė“, kad ją uodai! nenori stovėt ramiai, maišo ir maišo ta savo uodega, kaip krapyla, net balta skarelė visa jau pažaliavo... Zinoma, nabagė „Zalmargė“ nekalta: kaip gi kitaip atsigins tas smailasnapes mused ir ilganošius vuodus? Bet jau ir trypia iš džiaugsmo kojom, kaip rėksnė krekždė nustveria koki nors iš tų nevidonų. O kregždė-ilgasparnė žirkleuodegė klykdama nardo ore, sukinėjasi apie Mariutės galvą, apie „Zalmargės“ šlaunis, rija ir rija įkyrėjusius įnamius. Bet negana jai to: šelmė dar ir Mariutę erzina; prilėks iš nežinių taip arti, kad rodos sparnais akis nubrauks ir riktels visa stemple:

„Mariute, Mariute!

„Šendie sriuba,

„Vakar sriuba,

„Sriuba, sriuba!

„Aš jos nesrėbsiu...“

ir klykdama skrieja į kluoną. Uodams-ilgasnapiams to tik ir tereikia: aplipina „žalmargės“ visas šlaunis, strėnas ir kitas vietas, kur tik nesiėkia vuodega... Galop vienas iš karžygių prisitaikęs taip skaudžiai grybštelėjo jai į blauzdą, kad neiškentė nei pakantrioji „žalmargė“ ir kukštelėjo kanopa į kibirą su pienu. Nedaug jame beliko!...

— Petrone, Petrone! eikš greičiau..., šita, karvė, pieną paliejo besimuistydama, palaikysį nors už ragų!“—rėkė Mariutė. Oi liks nebaltyti kukuliai, liks...

Pavakarieniavo.

Vyrai išsinešdino kieman papypkiuoti, pasigėrėti atsisėdus ant priesvirnio tokiu ramiu vakaru, o moters—tasai amžinai pavergtas luomas—liko grinčioje „susimazgot“.

Kada pakilo augščiau šilo raudonas, kaip Mariutės veidelis (anot žinovo Jono) mėnulis, šeimininkas atsiliepė į Joną:

— Tu žinai ka, Jcnuk? paganyši šianakt Dubioje arklius: nusidirbo jie.

Jonas tyliai sutiko ir nei, žodžio netardamas pasiėmė iš svirno skrandą (mat naktis vėsios buvo) ir pasimovęs „žirgujuodbėrėlius“ išjojo, nors pirmiau buvo susitarus su Mariute rutų darželyje pinti vainikėlių. Ir ant jo turbūt paveikė rami vakaro tyla.

— „O aš vakar, nė namiej nebuvau,
„Palankelėj žirgelius daboju (2 syk.).

„Palankelėj žirgelius daboju,

„Nuo močiutės dukrelę vilioju (2 syk.).

„Oi ar eisi už manęs bernelio,

„Oi ar busi tu mano mergele?

— „Noriai eičiau už tave bernelio,

„Tik man gaila tėvelio dvarelio.

„Tik man gaila tėvelio dvarelio

„Ir močiutės plonųjų drobelių...

pasigirdo vakaro tyloje skardus Jono balsas.

Devynis kartus atkartėjo dainą ir lankos, ir miškai, ir kalneliai...

Dainos aidas pasiekė ir Mariutės širdelę: raudoni veideliai dar labiau paraudo, karšta širdelė dar smarkiau pradėjo plakti...

Nujojęs Dubiojon supančiojo geležiniais pančiais žirgus ir paėjėjęs prie Višakio kranto užsižiūrėjo į puikius gamtos vaizdus.

O tie vaizdai ištiesų buvo puikus.

Tik, žinoma, ne tiems, kurgėrisi gamta teatruose ar miestų apkarpytuose sodnuose su padirbtais medžiais ir apipašytomis gėlėmis...

Neapimami akia javų plotai keistai išrodė atausti šviesa jau pradėjusio blankti mėnulio, nuo upės pakilę ukai ant tamsaus šilo lyg užburti senoviški lietuvių pilekaliai su piliomis-tvirtovėmis ant viršaus. Baltos pilis-tvirtovės tai griuvo, tai kilo padangėn, rodos karžygiai-milžinai jas umai atstatyti.

Užsimastė Jonas...

Apie ką jis mastė? Gal apie andai perskaitytą Pilėnų Kunigaikštį? Apie karzygišką Lietuvos praeitį? Apie tankias ir smarkias jos kovas su apsupančiais ją iš visu pusių priešais — kryžiuočiais, lenkais ir gudais? O gal atsiminė gražius papasakojimus iš tėvynės istorijos Šventežerio mokytojo??

Vargiai. Abejotina...

Išnyko tėvų dvasia mummyse...

.....

Jau sidabrinis mėnulis pakilo augštai, augštai...

Ir apsistojo viduryje dangaus mėlynės (nežinau kodėl toji mėlynė taip visiems patinka).

Apsistojo ir užsižiūrėjo, kaip užburtas į gražiąją gamtą ir rodos pats godojo godeles...

Ne tai užsiklausė sriuvėjimo Višakio vandenėlio...

Ar prakilniai skambančių lakštingalos dainų...

Ir Jonas, sekdamas mėnulio sidabro spindulius pažvelgė į bangas sriaunaus Višakio, pažvelgė... ir užsisvajojo...

Ten po pasvirusiu gluosniu verpeto sukuryje, kur nei sidabriniai spinduliai neprasiskverbė, nardė, taškėsi upių mar-telės undinos ir meiliai šypsodamos viliojo jį į save.

Štai viena, kita... devinta iškyla ant viršaus bangų ir, grėždamos savo žavėtiną kasą, rodo baltus, kaip pienas, dantukus, taško į Joną vandeniui, mėto turklių dėžutėmis, upių lelijų žiedais...

Tai susyk suspiegę-sukvatoję neria į verpetą-sukurį, tai vėl iškyla...

Galop joms matomai tai nusibodo, ir jos, susisėdę po gluosniu, užtraukė sutartinę:

„Ei Jonai, Joneli!

„Kam šėrei žirgelį?

„Kur ketėjai šalin joti?

„Ir priimki mane,

„Aš eisiu su tavim,

„Bernuželi tu mano...

ir pradėjo taip balsiai juoktis-kvatoti, kad pabudo po šiekšta lydeka - smailadantė ir, pliaukštelėjus iš piktumo vuo-dega, nunėrė jieskot ramesnės vietos.

Jonas tarp undinų pažino Stoškų Elena, kurią anais metais rado Višakyje prigerusia, ir juokdamasis atsiliepė:

„O ką tu ten veiksi,

„Mano mergužėle,

„Svetimaj šalcelėj?...

Uudinos kvatodamas šoko į verpetą ir viskas nutilo.

Bet neilgam.

Štai vėl iškilo jų visas burys ir išlipę ant lėkštaus geltonų smilčių kranto, susikibo rankom ratu ir lėtai sukdamosios uždainavo:

„Vidur jurų ir marelių
„Augštas kalnužėlis,
„Ant kalnelio kalnužėlio
„Žalias ažuolėlis...
„Ar pavirsi ažuolėli
„Į mano tėvelį?
„Tavo žalios šakužėlės—
„Į baltas rankeles?

„Tavo žali lapužėliai—
„Į meilūs žodelius?...
„Ne pavirto ažuolėlis
„Į mano tėvelį,
„Nė jo žalios šakužėlės
„Į baltas rankeles.
„Nė jo žali lapužėliai
„Į meilūs žodelius...

Jonas užsiklausęs dainos negirdėjo nei lakštingalos-devinbalsės, kuri čia pat krumuose visokiomis gaidomis, nesigailėdama stemplės garbino meilę ir gražiąją gamtą, negirdėjo nei putpelos, kuri nebijodama įgristi kartojo vis tą patį: „put-pelikšt, put-pelikšt“, negirdėjo negi griežlės-slapuko, viliojančios varške vaikus: „griež-griež-varškės, kam-kam—vaikam, kokiems—mažiem...

Ziuri Jonas į ukus, kilančius nuo Višakio ir mato, kaip išėjo iš jų Balta Mergelė apsisupus balta drobe ir užsidėjus ant galvos nupintą iš baltų lelijų vainiką. Balta Mergelė pradėjo barstyti ant pievų-dirvų, vėsiąją rasą, kuri nuo mėnulio spindulių blizgėjo lyg mergelės ašarėlės...

Ziuri Jonas ir mato, kaip kyla iš žolių Vakaro Žmonės ir eina į šilą. Jie turi žmogaus galvą, arklio akis ir jaučio ragus, rankas geležines, o kojas iš plieno. Drebedamas iš baimės, Jonas šaukiasi į Zolinę, kad apsergētu ji...

Pasirodo jauna, graži, graikšti mergelė ir šypsodamos ramina ji.

Štai ir vėl viskas dinga...

Liko tik:

Sidabrinis mėnulis...

Tamsūs miškai...

Sriaunus Višakis...

Tyla, tyla, tyla...

Uuu... uhu... uuu... kažkas staiga pradėjo miške raudoti, gailiai gaikščiot. Jonas gerai žino, kad tai Bliaunanti Mergelė. Jis už jokių pinigų dabar naktyj neitu į mišką, nes kas ją mato, tai ar apanka, ar veikia numiršta. O mirti ji-sai nenori, suvis nenori: ką be jo Mariutė veiktu? Pasakoja seniai, kad syki a. a. Nemūrų Juozasėjo mišku. Buvo vidur-

naktis. Tamsu, į akį durk nematysi. Bet kas jam? Jis buvo nebailus, vyras drutas, kaip ažuolas: šieno vežimą atkel-davo! Tik susyk girdi—„uuu-uhu-uhu... ir taip baisiai-grau-džiai, kad net Juozėliui skruzdės pradėjo bėgiot per strėnas. Ugi žiuri—sėdi ant medžio liemens Bliaunanti Mergelė, žaliom drapanom apsitaisius, plaukai geltoni, geltoni, nelyginant auk-siniai linai, nudrikę iki žemei. Šukuojasi žavėtinus plaukus ir verkia. O ji taip graži, taip graži, kad pamatęs turi isi-mylėt... Įsimylėjo — žinoma, ir Juozas. Nuo tos nakties pa-sidarė neramus, užsimastęs ir vis eidavo į mišką. Taip ir žuvo...

Bangputis, viešpats rukų, užskleidė užaudė rukais apy-linkę, užtraukė, kaip kauru, ir regratį, ir pievas-lankas, ir upę Višakį ir tamsų mišką...

Ir vėjai, ištrukę iš maišo dievaičio pradėjo tai švilpti-kaukti, kaip nekrikštytųjų dvasios, tai graudžiai raudoti-verk-ti, kaip mergelė, išjojus karan berneliui...

Ir Pasiutęs Raitelis pradėjo jodinėt ant dvigalvio ožio. Pirma jo bėga šuva be galvos, paskui seka su 2 galvom. Po dešinei bėga arklys be galvos su 8 kojom, po kairiai arklys su 2 galvom ir ragais, tik su 2 kojom...

Juodi debesys, kaip mirties šmėklos, leidžiasi vis žemyn ir žemyn...

Ir smarkiai šniokšdami lekia vakarų link...

Lėkė, kol neužtekėjo aušrinė...

Aušrinė ir rytų pazaras išblaškė ir šmėklas ir debesys...

Paraudo—pražydo rytuose dangus, ir žvaigždės ir mėnuo išnyko; tik brangus saulės spindėsis pasklydo po žemę—iškri-ko. Išblaškė saulutė garus, apglėbusius žaliają žemę ir per-mainė rasai dažus ir dieną malonią mums lemia...

Jonas vis saldžiai miegojo, kol šeimininkas neišvarė iš avių žirgų, kuriems jau net nusibodo supančiotiems po juos bebraidžiot, kol nepriėjęs nepabudino jo ir... ir toliau, tiesą pasakius, idiliškumo maža, taip kad aš statau čia tašką.

K. K. Lizdeika.

1911. Maskva.

—:—

ANT NEMUNO ZIEMĄ.

Graži nuraudusi saulutė vos pakylusi iš savo patalo linksmi apšvietė užsnudusią žiemos miegu gamtą. Lyg kudi-kėliai spinduliai mirga-žaidžia apšarmojusiuose šakelėse

ošančius prie Nemuno girelės. O, Nemunėli, Nemuneli! kur tavo vasaros išvaizda, kad tu pilnoj savo grožėj tyliai plaukei tarp girių, pievų? Saulutė žaidė tavo bangelėse, lyg mergelė gėrėdamosi prieš veidrodį savo skaisčiais veideliais. Prisiglaudus prie tavęs girelė šlama tau nepabai-
giamas pasakas apie senovės laikus. Lakštingalėlė giedojo tau, Nemunėli, gražią dainelę lengvam vėjeliui akompanijuojant anksti rytą ir vakarą. Dabar gi... viskas pranyko! Saulutė retai nusišypso ir vėl užsikloja debesuotu patalu. Ir tu, Nemunėli, pasislėpdamas nuo gamtos pasityčiojimų užsidengei banguojančią krutinę lediniu šalmu. Ap-
uuoginta girelė stovi drebedama ir verkia praradus puikų vasaros rubą. Lakštingalė apleido tave, ir pasilikai vienas, suvaržytas lediniais pančiais. Bet, nenusimink! Pabus gamta iš ilgo miego, lakštingalė, daina žadins tave iš poilsio. Ir tu pabusi; subanguos tavo liusa krutinė laužysi-trupinsi žiemos retežius ir neši juos į jures mareles. Ir vėl tau saulutė juoksis, šypsis; girelė šnabždės paslapčių pasaką, ir gegutė užkukuos tau meilės dainelę...

Braugus Nemunėli! savo žiemos rubais primeni tu man daugybę draugų paskendusią apatijos, erotizmo ir alkoolio banguose. Ramiai jie sau miega... Negirdi vai-
tojimų brolių-vargdienių, paskendusią tamsybės ir vargų bedugnėj, nemato kiek darbo, kiek triuso reikalauja mūsų tėvynė, kad pakilt ant savystovių tautų laipsnio!.. Jie miega letargo miegu...

Bet ir jiems, tariamės, ateis neužilgo pavasaris. Ir jiems užtekės tėvynės meilės ir šviesos saulutė, sutirpins kieta indiferentizmo ledą, dengiantį draugų krutines. Kaip tu, Nemunėli, subanguos jausmai tėvynės meilės, pasišven-
timo ir užsidegs jų krutinėse „šventa ugnis toji, kur traukia prie darbo ir duoda naujo vieko“.

Oi, greičiau, greičiau ant svajonės sparnų skrisk tu malonus pavasarėli! Skaisčiau „kaitink, šviesi saulute, naikink šaltį ir sniegą“.

Cimbakas.

Pr. D.

Žinojimas ir tikėjimas.

1. OBJEKTIVIZMAS AR SUBJEKTIVIZMAS?

IV.

Nesunku matyti koki tikriausia žmogaus pažinimo falsifikacija yra toksai subjektivizmo protavimas. Subjektivizmo pažinimo teorija pritaikinta praktiškai gyvenimui tiesiai juokinga. Pav. jei kas yra ubagu, tai jis tukstantį kartų gali su tvirčiausiu isitikrinimu isivaizdinti esąs milionierium; realis dalykų stovis prie jo mintijimo nesitaikys, ir jis kaip buvo taip ir bus ubagas. Budri fantazija daug ką gali sugalvoti, bet realybė nesiskubins paskui ją sekti. Kas nors vaidenąs save esant tikriausiu laisvamaniu gali lig sočiai vaidinti, kad traukinys, kuris sulig pažymėjimo sąrašė išeina pav. 12, šiandien išeis trijose; nuėjęs trijose traukinio niekaip neras.

Subjektivizmo netiesa praktiškame gyvenime per daug aiški, kad apie tai ilgiau kalbėti.

Imkime mokslo, žinojimo sritį. Ant kiekvieno žingsnio girdime reikalavimus mokytis, laivintis, šviestis ir šviesti, įgyti kuodaugiau gyvenimui reikalingų ir naudingų žinių, išsidirbti, įgyti tvirtą savystoviją ar kokią ten kitokią pasaulėžvalgą, apturtinti save naudingomis idėjomis, praplatinti savo matymo horizontą ir t. t. Jei žmogus visąs jam gyvenime reikalingas ar nereikalingas idėjas turi savyje, jeigu jo protui nėra jokio reikalo taikintis prie apie jį esančių daiktų, tai kam tada reikalauti tų idėjų igijimo nelengvu mokinimosi ir lavinimosi keliu? Visi žinome, kaip vaikas pradeda igavinėti išpuodžius nuo apsupančių jį daiktų, kurie ir pradeda tvirti jo idėjos rinkinį. Tas rinkinys išpuodžių budamas menkutis su laiku vis didinasi sulig to, kaip jo organiškam gyvenimui žengiant pirmyn apturi vis daugiau išpuodžių; ir juo jam tenka toliaus nukrypti nuo savo lizdo, tuo daugiau tenka jam susidurti su naujais lig tol nebuvusiais jam žinomais žmonėmis, augmenimis, gyvuliais, gamtos apsireiškimais ir t. t. Paskui jo žinojimo idėjų pasaulis apsiturtina lankant mokyklas pradine, vidutine; dar

daugiau augštasias mokyklas, skaitant moksliškas kningas, bendraujant su išlavintais žmonėmis, lankant kultūros įstaigas ir t. t. Mokslininkai vėl daro įvairiausius eksperimentus, lanko svetimus kraštus, kad ištirti ten gyvenančių tautų būdą, papročius, plauko po jures tyrinėdami jų platumą ir gilumą, keliauja po sausžemius, laipioja po kalnus ir t.t. ir t.t. Kamgi tas viskas daugiau daroma, jei ne kad iš pirmų šaltinių pasemti apie tuos daiktus tikras žinias, tikras idejas? Kamgi, jei ne kad ištirti nuo žmogaus neprigulmingai esančią daiktų tvarką? Jeigu subjektivizmas turi tiesą, tai visi tie paminėti ir tukstančiai nepaminėtų panašių darbų, už kuriuos tukstančiai drąsių tyrinėtojų užmokėjo savo gyvasčia, visi tie darbai visiškai nesuprantami. Jeigu ne pažinimas seka paskui daiktus, o atvirkščiai daiktai paskui pažinimą, tai visas lavinimasis galētu apsireikšti negut tame, kad tik koku nors budu iškrapštyt iš proto jame esančias idejas, kad jos atsimušę šale sutvertu jo išorinį pasaulį. Ne ir ne. Visi tie jėškojimai, visi tie darbai, visos tos pastangos rodo, kad žmogus kuostipriau yra skatinamas žinoti, pažinti aplink jį esantį nuo jo mintijimo neprigulmingą pasaulį, jo tvarką, jo su juom santikius, žodžiu, žmogus nesisi pažinti tiesą. Nuo tiesos nesigina ir subjektivizmas, tik jo tiesa netoki, kokiai žmogaus dvasia sutverta, netoki, kokiai dirba visoks tikras mokslas. Mat subjektivizmo tiesa turi tik reliatiškią, ne absoliučią reikšmę.

Ir pripažindamas tiesai tik reliatiškią reikšmę subjektivizmas visai nuosekliai pasielgia. Ištikrujų. Jei žmogaus dvasia neprigulminga nuo objektivios tiesos dėsnių, o pati sau tveria objektą ir tiesą, tai kodel žmogus įvairiuose laikuose ir stovėdamas ant įvairių gyvenimo laipsnių negali sau susiformuoti įvairias religijos, pasaulėžvalgos formas? Juk žmogiškas subjektas pereina įvairius laipsnius. Jis maino savo apėdą ir triobesius, kuriuose gyvena; kodel nesimainytu ir jo mintijimas. Tada visoks mintijimas tik savo laikui teisingas, o tolesniame dvasiškame augime turi but pakeistas kitu. O dar čia magiškas devizas: *evolucija!* Ji savo tinklą užmeta ant visko kas tik gali egzistuoti: ant organiško kaip ir neorganiško pasaulio, ant augmenų, ant gyvulių, ant žmogaus su visu jo gyvenimu, su kalba, teise, šeimynišku gyvenimu: viskas tik išdavas niekuomet nenustojančio keitimosi, viskas teka. Kodel gi turētu išėmimą žmogaus religija, dora, pasaulėžvalga? Jie juk nedaugiau kaip laikino kulturinio stovio refleksai. Užtatai ir jie mainosi, keičiasi tolyn prie naujų formų. Taigi, pirmyn, vyrai!

Reformuot seną dora, seną religiją, seną pasaulėžvalgą, reformuot krikščionybę, reformuot jos pamatus! Ir naujoji protestantiška teologija šioj' srityj' jau daug nuveikė. Krikščionybė tapo reformuota tiek, kad joje neliko nieko, kas priešintusi „naujojo“ laiko reikalavimams; žinoma, iš krikščionybės liko nedaugiau, kaip žodžiai be jokio turinio.

V.

Grižkime prie darbo moksle. Ar galimas koks moksliskas darbas, jei subjektivizmas su savo relativia tiesa yra teisingas? Niekuomet. Mokslas, toj' prasmėj', kaip jis apskritai suprantamas, reikalauja, kad kaip jo pamatai, ant kurių stato, taip ir išvados, kurias padaro, turētu neišgriaujamą ir visotiną objektivią reikšmę. Ištikrųjų. Jeigu matematikas rado kad $(a+b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$, arba, kad paralelės linijos negali susisiekti; jeigu historikas nustatė, kad Vytautas viešpatavo tokiam ir tokiam laikmetyje; jeigu fiziologas su skaitlinių pagalba priodo alkoholio įtakmę į funkcinę organizmo permainą, jeigu filologas tarp sanskritiško *deva*, *dyaus*, senindiško *dyaus-pitar*, graikisko *Αεὺς = Ζεὺς*, *πατήρ*, latiniško *deus*, *Jupiter = Diu-pater*, gotiško *Tiu*s, senislandiško *Tyr*, senvokiško *Zio*, senprusiško *deivs* ir lietuviško *Dievas* rado etymologiską giminystą, tai visi šie mokslininkai labai aiškiai žino, kad tokį mintijimo turinį ne jie patys sutvėrė ačiu savo subjektivoms nuožiūroms, bet tik suvokė ir išreiškė neprigulmingą nuo mintijimo dalykų stovį. Taigi pirmiau jų rasti rezultatai skaitomi teisingais ne užtai, kad tie mokslininkai ką nors subjektiviai sugalvojo, o tik užtai, kad tikrai suvokė skirtiną nuo mintijimo daiktų-o bjektų esimą. Savo darbe jie aiškiai jautė save esą prigulmingais nuo turinčių objektivią reikšmę dalykų santikių.

Toliau visi tie mokslininkai vėl aiškiai žino, kad jų rasti rezultatai neprigulmingi nuo laiko arba erdvės. Taip yra netik ten, kur reikalas yra su konkretiškais daiktais kaip historijoj', fiziologijoj', filologijoj, bet ir logikoj', ir metafizikoj', kur dvasia išreiškia visotinus principus; pav. viskas kas įvyksta, turi savo priežastį; pasekmė negal but didesnė už priežastį, esimas ir nesimas viens kitą išskiria. Logikas čion visiškai tikras, kad tokius mintijimo dėsnius ne jis sutvėrė, bet pats turi taikinti savo mintijimą prie tų dėsnių, turinčių jam objektivią visotiną reikšmę, prie dėsnių, esančių tik tokiais, o nebuvusių, nesančių ir negalinčių niekuomet but kitokiais. Subjektivizmui gi, kaip augščiau minėta, amžinos ne-

simainomos tiesos nepažįstamos, visotinos objektivios reikšmės dėsniai neegzistuoja. Kantas, statydamas savo pažinimo teoriją, turėjo tikslą priparodyti, kad galimos absoliučios amžinos tiesos, kad yra gamtos ir doros dėsniai turinti absoliutų visotinumą, butinumą¹⁾, bet, kaip matėme, nevykęs jos pastatymas privedė prie gryniausio subjektivizmo, o drauge ir relativizmo. Išpažįstas save tikru kantiečiu Paulsen'as o drauge buvęs ir populiariausiu pastarojo laiko filosofu, rašė, kad mūsų laikas aplenkęs Kantą ir linkstas „prie historiškai-genetiško ir tuomi relativistiško mintijimo budo“, atmetusio absoliučias tiesas. „Historiškai genetiškas mintijimo budas apskritai atleido absoliučias tiesas: išėmus logiką ir matematiką yra tik relativios, ne amžinos tiesos. Tikrybė esti nuolatiniame tekėjime, paskui ją seka pažinimas. Dievo amžinumui ir nesimainymui atsakė teologiškas dogmatizmas, nepalankioms suakmenėjusioms substancijoms, su kuriomis skaitėsi matematiška fizika, atsakė racionalistiškas dogmatizmas,—darymosi (Werdens) pasauliui atsako genetiškai relativistiškas mintijimo budas“²⁾.

Pirmiau apie kokią tikrybę čion gali but kalba, nes kiekvieno tikrybė bus tai, ką subjektas sau susitvers. Antra labai dar nenuosekliai elgiasi Paulsen'as, kada šiame tekėjime, darymes, jis daro išėmimą logikai ir matematikai. Sulig Kanto juk ir matematiški protavimai (Urteil) yra syntetiški dėsniai (Satz) a priori lygiai kaip ir metafiziški pav. priešastybės principas. Kiti kantiečiai nuoseklesni už Paulsen'ą. Spitta rašo: „Jeigu su tula emfaze tvirtinama, kad $2 \times 2 = 4$ esą visur ant planetų... visur ir visuomet praeityj, dabartyj, iš amžinybės į amžinybę, tai tik nieko daugiau kaip nepriparodytas ir nepriparodomas tvirtinimas“³⁾. „Matematiški dėsniai turi tiek pat mažai absoliučią reikšmę kaip ir koks kitas moksliškas pažinimas“⁴⁾. Ostwald'as tiki, kad gal kartą drąsiam, savitam protui pavyks atsivaduot nuo ligšiol esančių mintijimo formų ir rasti kitas, kurios daugiau duotu. Bet toks eksperimentas butu rizikingas daiktas, nes jeigu jis pavyktu, tai jau ans tyrinėtojas gal nebegalėtu vėl įstoti į savo ankstybesnio mintijimo vėžės. Tada jam pigiai netekus galėjimo susikalbėt su savo atsilikusiais draugais, jo likimu ant žemės nuo to laiko bepaliktu tik „ner-

¹⁾ Paulsen: Kant. S. 387.

²⁾ t. p. 389.

³⁾ H. Spitta: Mein Recht auf Leben. Tuebingen 1900 S. 61.

⁴⁾ t. p. 63.

vų ligų gydykla¹⁾). Taigi viskas, viskas teka, mainosi, keičiasi; o iš kur, į kur, apie tai nepasako ir patįs karščiausi šios pažvalgos šalininkai.

VI.

Augščian matėme, prie kokių juokų priveda subjektivizmas nuosekliai pritaikintas praktikos gyveniman, dabar žvilgterėsimė prie kokių pasekmių veda toks subjektivuoto mintijimo relativizmas mokslėškuose tyrinėjimuose. Bet apie kokį mokslėšką tyrinėjimą galima tada kalbėti? Tada viens matematikas sakys $4 \times 4 = 16$, kitas, 10, trečias 5, ketvirtas 25, ir visiems jiems reikės pripažint lygi tiesa, nes nėra jokio neišgriaujamo objektyvaus kriterijo, nėra jokio išlaukinio objektyvumo, o viso ko centru yra nekontroliuojamas subjektas. Toliau, vienas geografąs, pav., sakys Lietuva esanti Azijoje, kitas—Afrikoj', trečias—Amerikoj', ketvirtas—Europoj', ir visiems jiems reikės pripažint lygi tiesa. Historijoje vėl kas ką sugalvos tai ir bus tiesa. Filosofijoje senis Tales tvirtino pasaulį esant iš vandens, vėliau Platonas ir Aristotelis—iš nematomų esybių ir substancijinių formų, Fichte iš „Aš“, Schopenhauer'is iš valios; ir visi jie turėjo lygią tiesą, jeigu tiesa tik „laiko kudikis“ (veritas temporis filia)²⁾. O kiekviena kitai griežtai prieštaraujančių srovių šių dienų filosofijos suirutėj', tai jos visos irgi turi lygią tiesą. Sulig evoliucijos teoretikų mūsų protėviai manė esant dvasias rąstuose, medžiuose, akmenyse, gyvuliuose; graikai manė, kad ant Olympo viršūnės sėdi daugybė dievų užsiimančių visokiais „šposais“; naujieji materialistai ir panteistai tvirtina Dievą esant pačia gamta; krikščionybės Dievas vėl kitoks,—ir visi turi lygią tiesą, nes nėra objektyvaus absoliutaus kriterijo. Jeigu taip, jeigu tiesa tik „laiko kudikis“, o subjektas jokiais šale esančiais objektyviais kriterijais nekontroliuojamas ir nevaržytinas, tai tada kas ką savame laike sugalvojo, išsvajojo po subjektyvių išpudžių įtekme, tai ir bus tiesa. Tada paskutinis klejotojas savo protavimuose ir tikriausias beprotis savo darbuos nėra taisytini ar kritikuotini, nes elgiasi sulig subjektyvių išpudžių, kurie yra vieninteliais kriterijais visose gyvenimo srityse, kaip teoretiškose taip ir prak-

¹⁾ W. Ostwald: Vorlesungen über Naturphilosophie. Leipzig 1902 S. 308.

²⁾ R. Eucken: Geistige Strömungen der Gegenwart. 3 Auf. Lpzg. 1904 S. 197.

tiškose. Čia padaryta paskutinės išvados iš subjektivizmo ir relativizmo, ką pabriežia ir patis naujieji tų pažiūrų skelbėjai Windelband'as žengdamas į naujausią filosofinės evoliucijos fazę rašo:

„Beribio individualizmo pasiputimas pasiekia viršunę tvirtinime visų vertybių relatišumo. Tikrai viršžmogio valia prie galės (Machtwille) lieka kaip absoliuti vertybė ir sankcionuoja visokias priemones, kurias jis pastato savo tarnavimui. „Augštesniam“ žmogui nėra daugiau jokios normos nei logiškos nei etiškos. Į „proto autonomijos“ vietą įstojo viršžmogio saualė — tai buvo kelias nuo Kanto pas Nietzsche, kurį sukūrė devynioliktasis amžius“¹⁾.

„Relativizmas yra filosofijos atstatymas ir jos mirtis“, — sako toliaus Windelband'as. Ir ne tik filosofijos, bet visokio mokslo, visokio tiesos jieskojimo apskritai, nes tarp tiesos ir netiesos neblieka jokio skirtumo; mat, kad nebūti nuo tiesos prigulmingu ir nesilenkti prieš ją²⁾, ji visiškai iš pasaulio išgūjama, o jos vieton pastatoma malonesnė netiesa. Ką daugelis gal ir nedrįso ištarti arba tik puse lūpų kalbėjo, tai labai aiškiai pasakė Nietzsche:

„Protavimo (Urteil) neteisingumas tai dar ne argumentas prieš jį;... ir mes pamatinai linkę tvirtinti, kad neteisingiausi protavimai mums yra reikalingiausi“ (m. pabr.)³⁾.

Čia tai tikimės radome autonomizmo, subjektivizmo ir relativizmo mintijime šaknis, jos savo maistą ima principialame objektivios tiesos negerbime, nenorėjime prieš ją nusilenkti, o geisme nuo jos atsiliuosut.

Čia taipgi randame giliausią priešgynybę tarp naujo subjektivaus mintijimo ir krikščioniško objektivaus. Pastarasis tvirtai laikos įsitikrinimo, kad ne žmogus tveria tiesą, o pats yra sutvertas tiesai, kad mūsų mintijimas ne daro tiesą, o palenktas yra kaip normai objektiviai esmės tvarkai. Užtatai jam nesuprantamais dalykais yra autonomiška laisvė ir subjektivi saualė, jam nesuprantamas toks mintijimas, kuris kaip įstatymdavis galētu davinėti tiesai paliepinus, nesuprantamas mintijimas, kuris turētu savo dėsnius mainyti sulig laiko ir aplinkybių; jam nesuprantama nuomonė, kad tas pats protavimas viename laiko periode būtų teisingas, kitame klaidingas, tos pačios idejos apie pasaulio ir gyvenimo problemas

¹⁾ W. Windelband: Lehrbuch des Geschichte der Philosophie 3 Auf. Tübingen Lpz. 1903. S. 552.

²⁾ Apie koki „nenuolankumą“ kalba p. Vabalėlis („Aušrinė“ № 13 p. 205) priskaitęs save prie „nenuolankių“ (m. pabr.), atvirų, nepaliaujančių tiesos jieskotojų? Matyt, jis nemano nusilenkt prieš tą jieskomą tiesą, kad ir ją rastu.

³⁾ Fr. Nietzsche: Jenseits von Gut und Böse, I § 4 (cit. Werke B, VII Leipzig 1902 S. 12).

šiandien galėtų but teisingos, rytoj' klaidingos, šiandien priimtinos, rytoj' atmestinos. Objektiviam mintijimui toki ar kitoki nuomonė yra tik arba teisinga, arba ne. Jeigu teisinga, tai visur ir visuomet teisinga ir priimtina; jei ne, tai niekuomet nėra ir nebus teisinga ir priimtina. Netiesą jis visuomet atmes, o prieš tiesą visur ir visuomet nusilenks pats savęs atsisakydamas, be atadairos, kur ją besusitiktu, ar tai gamtos ar apreiškimo faktuose.

Objektivus mintijimas tiesos pažinimo srityj' pripažįsta ir *evoluciją* ir *relatyvumą*, bet tik toj' prasmėj', kad mūsų pažinimo pajėgos niekadės nėra išsemiančiomis; tiesa bus daugiau ar mažiau *relativi toj' prasmėj'*, kiek mūsų pažinimas daugiau ar mažiau tobulai suvoks ją. Užtatai mūsų proto, mūsų pažinimo pajėgų *evolucija* gali buti ir yra po tiek, po kiek mes pakiliau galime prie tiesos prisitaikinti, ją prisisavinti; o tokią dvasios *evoluciją* mes darome, kuomet vis tolyn plečiame savo pažinimo ribas, taisome jo klaidas ir tvirtiname jį naujomis objektiviomis žiniomis. Ačiu tam mes vis smulkiau ir tobuliau ištengiamo pažinti tvirtai nustatytus istorijos ar gamtos faktus; tas pat ir iš atžvilgio į amžinas krikščioniškosios religijos tiesas: pažindami jas visuomet tik netobulai galime ir privalome mūsų pažinimą nuolat tobulinti.

Taip kad amžinos nesimainančios tiesos neslopina pažangos ar *evolucijos*. Jeigu naujojo laiko astronomija, įsitikrinus, kad pamatinės kopernikiškos pasaulio sistemos mintis turi likti visiems laikams nesimainomomis amžinomomis tiesomis, ar tai seka, kad astronomijai užkirstas kelias visokiai pirmynžangai ar *evolucijai*? Anaipol, ir kaip tik atvirkščiai: žengti pirmyn, *evoluoti*, platinti žinijos ribas objektyvio pasaulio suvokime galima tik stovint ant tvirtų nesvyruojančių objektyvių pamatų ir turint visuotinas sąvokas ir padėjus nesimainančiose logikos taisyklėse. O kad mūsų protas pajiegia teisingai suvokt objektyvių pasaulį ir išsidirbt sau visuotinas nesimainomas sąvokas ir padėjus, krikščioniška filosofija randa tame, kad žmogus valdos dvasiška pažinimo jiega, kilančia iš to pat šaltinio, iš kurio ir visi daiktai turi savo esmę; visi sutverti daiktai yra tik dieviškos esybės kopija, arba laikiniai amžinų sutvertojaus idėjų įvykdinimai (*Verwirklichung*), ir žmogiškas protas yra atspindis, paveikslas vieno amžino proto, davusio visų daiktų sutvėrimui idėjas¹⁾. Čia tai ir punktas, kur skiriasi keliai krikščioniškos ir „naujosios“ filosofijos, dažniausia užsimerkiančios prieš nuosavią tie-

¹⁾ Cathrein k. v. p. 13 s.

sos vertybę, kuomet tiesa verčiama vergauti benormei subjekto saivaliai ir statoma ant vienos linijos su greit praeinančiais gyvenimo interesais.

Tiek apie *žinojimo* pamatus. Dabar pažvelgsime į tuodviejų filosofijų nuomones apie tikėjimą.

(T. b.).

— o —

POPIEŽIAI IR RELIGIJINĖS POPULERISKOSIOS TRADICIJOS.

Šiuo vardu Tuluzoj leidžiamo laikraščio „Bulletin de littérature ecclésiastique“ spalio mėnesio numerį pasirodė jezuito Savio konferencijos vertimas; ji buvo pasakyta posėdyje „Academia di Religione cattolica“ dalyvaujant J. Em. kardinolui Rampolla ir daugybei kitų klausytojų. Jezuitas Savio yra Ryme šv. Grigaliaus universitetė Bažnyčios istorijos profesorius. Moksliskas šio vyro autoritetas, jo gilus dievotumas ir Bažnyčios meilė pridoda tai apie tokį aktualį ir opų dalyką konferencijai nemaža svarbumo. Tad, manau, ir mums nebus pro šalį su svarbesnėmis jos mintimis susipažinus.

Pačioj pradžioj Savio rupestingai skiria dogmatišką tradiciją nuo religijinių populiariškų. Pirmoji, dogmatiška, tiek kas del savo pradžios, kilimo, kaip ir kas del perdavimo budo kitoms kartoms, yra visiškai dieviška, nes paeina iš V. Jėzaus ir Jo paties yra pavesta pačios Šv. Dvasios nuo dogmatinių klaidų apsaugotai Bažnyčiai. Pasakutinės-gi—religijinės populiariškosios, tai visiškai nuo žmonių paeinančios, iš žmonių kilusios; joms galima tik tiek tikėti, kiek jos turi kokio nors fakto tikrumo priparodymų. Turėdamos reikalingus priparodymus, jos tampa žmonių historiškais tradicijomis. Jei tokių priparodymų neturi, jų kilimas yra tikrai nežinomas, neapribuotas, ir tąsyk mes esame priversti į tokias populiariškas tradicijas žiūrėti, kaip į tamsios minios fantazijos tvarinius.

Gana tankiai atsitinka, jog kai kurios iš tokių religijinių populiariškų tradicijų asmenims, kurie nėra gerai

susipažinę su dogmatiškais klausimais, išrodo turinčiomis Bažnyčios ar popiežių patvirtinimą. Ypač tai atsitinka ten, kur koki-nors tradicija yra davus pradžią bažnyčios pastatymui arba kokių nors pamaldų brolijos atsiradimui, prie kurių popiežiai pridėdavo dvasiškas malones. Tokį pat popiežių patvirtinimą išvedama ir iš to, jei koks atsitikimas paduodamas legendoj apie kokį nors šventąjį, kurs randas breviorių arba martyrologioj.

Jeį koks tikrai mokytas, gerai išsilavinęs žmogus pakelia apie tokias tradicijas kokius abejojimus, tai daugelis iš to labai piktinasi. Jie, mat, labai prisirišę prie Bažnyčios, be jokio skirtumo priima visus nuo Šv. Tėvo paeinančius aktus tuo pat budu, kaip ir tikėjimo tiesas. Jie yra labai greiti abejoti apie tokio mokslininko tikėjimą ir laikyti jį bent prisigėrusiu racionalizmo dvasios. Taip elgdamiesi tokie asmenįs, visai patįs to nenorėdami ir nežinodami, pučia į vieną dudą su visais Bažnyčios priešais, kurie visiems garsina, jog popiežiai ir kunigija ištikimiems Bažnyčios vaikams liepia tikėti tokiu pat budu į kai-kurias iš tokių religijinių populiariškų tradicijų net ir po jų neteisingumo ištyrimui, kaip ir į apreikštąsias tikėjimo tiesas.

Todėl nemaža bus svarba aiškiai pažymėti, ką katalikai, paklusnūs Bažnyčios sunųs, gali ir turi manyti apie tokias religijines populiariškąsias tradicijas.

Pirmiausia tad ką apie jas mano pati Bažnyčia? Tos tradicijos neturi butino ryšio su apreikštomis tikėjimo tiesomis; tai yra žmonių tradicijos: jos gali buti tyrinėjamos, kritikuojamos ir atmetamos, kaip ir kitos žmonių nereligijinės tradicijos.

„Niekur niekas neras, rašo Savio, kad popiežiai butu išreiškę kada savo norą patvirtinti (definire) tiesioginiai ar netiesioginiai (ni directement, ni indirectement) objektyvią religijinių populiariškų tradicijų tiesą. Priešingai — kaip ir išskyrimui to netiesioginio patvirtinimo, kurį tuli galėtu išvesti iš dvasiškų malonių suteikimo tokioms bažnyčioms ir pamaldoms (devotiones), kurios turi pradžią iš kokio-nors žmonių padavimu užlaikyto atsitikimo — nuo senų laikų popiežiai turi paprotį kas del objektyvios tos rušies atsitikimų tiesos, siųsti prie tų istorijų ir padavimų, kurie juos paduoda“.

Tai jau 1696 metais patėmijo Danielius Papenbroch, kas del padavo apie šv. Mortos namus Avignon'e.

Pav. Šv. Tėvas patvirtindamas breviorių, kur surašyta daugelis legendų apie šventuosius, visai tuo pačiu dainosako, kad jos visos yra tikrais atsitikimais, bet tik tiek, kad apie vieną ar kitą šventąjį žmonės tą ir tą pasakojo ar pasakoja; spręsti-gi apie tų pasakojimų vertę, tai jau istorijos dalykas. Todėl ir popiežių dokumentai turi paprastai tokius patėmijimus: „kaip sako, taip kaip pasakoja“.

Popiežiai tokias dvasiškas malones suteikia tankiausiai prašant vyskupams: todėl suprantama, jog butu absurdas reikalauti, idant popiežius kontroliuotu visus jam paduoto fakto mažmožius.

„Štai, pavyzdžini, kokioj nors diecezijoje bažnyčia, kuri sulig žmonių padavimo buvo pastatyta iš Panelės Šv. ar kokio šventojo apsireiškimo priežasties, ir dėl to žmonių yra labai lankoma. Diecezijos vyskupas meldžia augščiausios Bažnyčios Galvos tikintiems, kurie toje bažnyčioje priima šv. Sakramentus, suteikti malones, kurias Ji, sulig savo dvasiškos galybės pilnumo, skaitys naudingomis. Delko tad šv. Tėvas turi atsisakyti platinti katalikų dievotumą ir ėjimą prie šv. Sakramentų? Ar-gi tai ne viena iš Jo priedermių, kurios ant jo, kaip Augščiausios Bažnyčios Galvos, guli? Kas dėl objektyvios fakto tiesos, jeigu jis rėmėsi vyskupų, religijinių arba civilinių institucijų vedėjų paliudijimais, asmenų, kurie juk, galima vtsiškai pamatuotai tikėtis, yra gerai su tuo dalyku susipažinę ir verti tikėjimo, jo yra viskas padaryta, kas padarytina, viskas ko pritinkamai galima iš jo reikalauti“.

Negalima užginti, jog viduramžyje delei perdidelės lengvatikystės arba bendro tamsumo tuli vyskupai per greit itikėdavo į tikrumą kaikurių faktų, kurie pasirodė buvę visiškai išmislyti. Taip pat ir įtraukimas kokio nors padavimo bei legendos apie kokią Šventąją į breviorių ar martyrologiją nėra da absolutus tų faktų teisingumo priparodymas. Patį popiežiai ne kartą liepdavo tokius apipasakojimus, legendas pataisyti sulig istoriškos kritikos reikalavimų ir pažangos.

Toliau Savio kalba apie nusistebėjimą, kuris kyla pas kai-kuriuos asmenis, kada jie išgirsta katalikus, kunigus ar vienuolius užsipuolant ant tų tradicijų, kurios už savęs jau turi šimtus metų; jie negali suprasti to, jog dabar gyvenantieji žmonės gali jau seniai atsitikusius faktus geriau žinoti, negu tie, kurie prie tų laikų buvo daug arčiau.

Negalima nežinoti begalinės istoriškuose tyrinėjimuose pažangos, kuri padaryta paskutiniame šimtmetyje. Ne-

kartą pasisekė kuoaishiausiai išrodyti, kokiū būdu tulos tradicijos susitvėrė, įleido į žmones šaknis ir užsilaikė tarp jų nuo viduramžio lig mūsų laikų. Historiškai paskutinio šimtmečio darbai pasidarė baisiai skaitlingi, jie atlikti su lig visų naujos seniau nežinomos metodos reikalavimų. Didyn einančios šiame dalyke lenktynės jicško vis naujos medegos, ją tyrinėja, o visą tai, kas jau pasirodė, perkra- tinėja, egzaminuoja išnaujo. Nėra, galima sakyti, jokios tradicijos, kuri ar pirma ar paskui neatkreips į save kri- tikos akies. Mes katalikai turim tad but pasirengę ma- tyti visas mūsų religijines populiariškias tradicijas apie relikvijas, bažnyčias, brolijas, pamaldas perleistas per hi- storijos kritikos rėtį.

Atremti užmėtinėjimams mūsų priešų, kurie pri- gaudinėja žmones prisidengę tuo, buk popiežiai ir kunigija mokina juos visai nesutinkančių su tiesa iš padavimų pa- semtų dalykų, kurių klaidingumas dabar aiškiai yra pri- parodytas, yra labai svarbu atkreipti katalikų atidę į be- galinį skirtumą tarp Dievo žodžio ir žodžio žmonių, tarp Dievo apreiškimų tiesų ir žmonių padavimų.

Reikia tik linkėti, kad visų religijinių populiariškų- jų tradicijų perkratymas butu padarytas pačių historijoje išsilavinusių katalikų, kurie mokėtu jose išskirti tiesos dalis ir paliuosuoti nuo klaidos dulkių. Tai darbas gana opus ir sunkus, bet labai Bažnyčiai naudingas.

A. Lietuvaitis,

Nejaugi?

(Tasa).

Kiekvienoje filosofiškoje pasaulėžvalgoje, taigi ir para- leliškame monizme arba panteizme, svarbiausiuoju punktu yra metodos, nes visos filosofijoje pakraipos labiausiai tiek tik te- siskiria kita nuo kitos, kiek skiriasi jų metodai. Delto tai no- rint koki nors pasaulėžvalga gerai suprasti ir prideramai apver- tinti, reik pirmiausia suprasti ir apvertinti jos metodos. Kiek- vienas-gi metodos gali apimti savyje ar tai vieną ar tai net

keletą svarbiausiųjų punktų, kurių pilna tiesa bei tikruma yra mums betarpiiai suvokiama, taigi nepriparodoma koku-nors kitu apskritesniu principu. Toksai pirmutinis ir nepriparodomas punktas skaitosi kiekvienoj pasauležvalgoj josios išeinamasis punktas.

Paraleliškojo monizmo išeinamuojų punktu yra mūsų pačių subjektas arba psychika, kurios pergyvenimai (*Erlebnisse*) bei nusidavimai (*Ereignisse*) yra betarpiiai mums žinomi iš vidaus prityrimo (arba empirijos), nes žmogus tuomi pat, kad jis jaučia, sprendžia, protauja, visus savo psychiškuosius aktus atjaučia betarpiiai. Visi-gi šitie aktai pasirodo kaip dvasinės esmės, nes jiems stoka pirminės ir nuosavios kunams privalybės—*t a s o s*¹⁾). Bet jei mes, nepaisydami šių aktų psychologiškos pusės, žiūrėsime tik į tai, ką jie mums parodo, arba kitaip tariant, jei žiūrėsime tik į šių aktų objektus, tai pamatysime, jog ne visi mūsų psychikos nusidavimai arba aktai yra vienodos vertės bei prasmės; nes vieni iš jų parodo mums objektus su predikatais bekuniais, kiti-gi parodo objektus kuniniais. Prie pirmųjų rušies priskaitoma logikos, metafizikos, matematikos, gamtamokslio ir šiaip jau mokslo dėsniai, o taipogi ir religijos bei etikos principai; prie antrųjų priguli visokie kunai su jų tam tikromis privalybėmis. Bet ir patys kunai, nors jie ir pasirodo mums su priešingomis dvasiai žymėmis, yra vienok savame pagrinde viena ir tapat su dvasia, nes patys psychologiškieji aktai, kuriaisiais atjaučiame kunus, yra savyje kažkas dvasiško. Tai-gi kunai nėra kas kita, kaip tiktai symbolas arba išraiška kitoniška tos pačios mummyse dvasios, kuri vienkart pasirodo kaip dvasiška, kitą-gi kart kaip kuniška. Iš čia seka, jog pirminė versmė mūsų pažinimo apie pavienius daiktus, taippat pirminė versmė šių daiktų buities yra mūsų pačių psychiški pergyvenimai, arba, kitaip tariant, mūsų sąmonės faktai. Išeina, vadinasi, kad tiek dalykai egzistuoja, kiek mes betarpiiai atjaučiame savo sąmonės faktus. Taigi subjektas ir objektas, psychika ir fizika, dvasia bei materija yra viena ir ta pati dvasiškai-kuniškoji substancija; visi-gi pavieni dalykai bei apsireiškimai, kaip pas žmogų, taip ir gamtoje yra tik tosios substancijos būtinos ir kartu laisvos modifikacijos, kuriomis ji arčiau apsisprendžia. Taigi nieko nėra pačiam žmogui arba jo psychikos nusidavimams transcendentu jį prašokančio, nes viskas: gamta, žmogus, Dievas yra viena tik esybė; arba „viskas žmoniška yra ir doriška“. Pati etika yra ne kas kita, kaip tik augščiausioji forma, arba

¹⁾ Žiūrėk apie tai: *Höffding: Psychologie. 1893.*

modifikacija, kuria apsisprendžia dvasinė apraiška mus pačių psichikos, taigi ne metafizika pamatoja etiką, bet atbulai; metafizika turi būti pamatuojama pačios etikos, nes kaip metafizikos taip ir etikos ištatai yra „immanenti žmogaus gyvatos dėsniai“ su tuom tik skirtumu, jog etikos ištatai yra prakilnesni¹⁾.

Toks tai maždaug yra metodas, kurio prisitūr paraleliškojo monizmo pasekėjai, o kartu su jais ir p. Bytautas²⁾. Toksai metodas yra žinomas filosofijoje po vardu p s y c h o l o g i z m o arba i m m a n e n t i z m o.

Svarbiausioji klaida šiame metode yra ta, kad čionai vienu ir tuom-pat paskaitoma pats psichiškasis aktas ir juomi sužinomas objektas. Patsai psichiškasis aktas paralelistų filosofijoje vaidina beveik tokią pat rolę, kaip m a t e r i j a p i r m o j i Aristotelio sistemoje; objektai-gi, kuriuos pažįstame, yra neva to psichiškojo akto formos. Tik pas Aristotelį materija bei forma, nors ir priguli vienai esybei, skiriasi vienok tarp savęs r e a l i š k a i, pas paralelistus gi psichiškasis aktas ir jojo objektivus turinys yra visai viena ir tapat.

Taigi paralelistai labai nuosekliai elgiasi, neguodami daugybę substancijų, nes psichiškieji aktai, budami viena bei tapat su savo turiniu objektiviu, nuolatos keičiasi, ir negali sudaryti ko-nors patvaraus bei pastovaus. Toliau taip pat logiškai seka, kad nieko negali būti pačiam žmogui transcendentu, nes jokiū būdu negalima tikrai žinoti, ar egzistuoja koks-nors daiktas transcendentas (Ding an sich) šalia paties pažįstančiojo subjekto, ar ne; o jeigu ir egzistuotu, tai mes nieko tikro apie jį negalėtumėm pasakyti. Tuomi pat, kad mes kokį nors daiktą pažįstame, jisai jau yra butinai nuo mūsų prigulmingas. Taigi tiek tik pažįstamas objektas egzistuoja, kiek jo idėja mumyse egzistuoja; jei ši idėja nustoja egzistavus, tai ir pats objektas daugiau jau nebeegzistuoja. Taip tai protauja psichofizikai immanentistai.

Kad pati idėja, kaipo toki, priklauso nuo mąstančiojo subjekto valios, su tuomi sutiks noriai kiekvienas net ir realizmo pasekėjas, nes idėja, kaipo toki, yra tik mūsų dvasios produktas. Bet kad pačios idėjos subjektas, pav. „žmogus“ butu mūsų dvasios arba psichikos produktas, to jokiū būdu negalima pasakyti. Jei aš dabar ir nustosiu manęs apie „žmogų“, tai nustos egzistavęs tik pats psichiškasis aktas, kuriuo-

¹⁾ „Aušrinė“, № 2, p. 39.

²⁾ Ten pat p. 39—40.

mi suprantu žmogų, bet psihiškojo akto arba idėjos turinys — „žmogus“ ir toliau pasiliks žmogumi.

Kad taip, o ne kitaip yra, parodo mums šis faktas, jog man arba kitam pradedant vėlai mąstyti apie „žmogaus“ idėją, idėja kaip psihiškas tvarinys įgauna naują egzistenciją, ji savo skaitliumi (numerisch) yra visai kita, negu to paties žmogaus idėja, buvusi pas mane pirmiau, bet idėjos turinys — „žmogus“ — pasiliks visuomet viens ir tas pats. Jei ir tuks-
tančius kart atkartosiu savo mintyje „žmogaus“ idėją, tai josios turinys pasiliks visuomet viens ir tas pats. Idėja, kaip psihiškasis aktas, gali būti tamsesnė arba šviesesnė, silpnesnė arba intensivesnė, bet idėjos turinys dar visai nėra tuomi paliečiamas. Iš čia aiškiai matyt, kad idėjos turinys yra visai kas kita, negu josios konkreti buitis.

Turinys yra buities idealės ir nebesimainančios, pati gi idėja arba psihiškasis aktas yra buities realės, kuri nuolat keičiasi. Taigi galų gale išeina, kad idėjos turinys yra dalykas transcendentas arba išlaukinis pačiam psihiškajam aktui¹⁾.

Jei prileisti, kad idėja, kaip psihiškasis aktas, ir josios turinys yra identiškas dalykas, tai išeina, jog turinys „žmogus“ ne tikrai apskritai nuo manęs paties prigul, bet dar prigul nuo manęs, kiek aš esu pastatytas tam tikrame laike ir prie to tam tikrame psihiškajame pilname mano asmens surėdyme. Bet jei aš keletą valandų praslėnkus vėlai pradėdau mąstyti apie žmogų, tai matau, jog mano dabartinis psihiškas totalis surėdymas, visai yra kitoniškas, negu tasai, koks buvo prieš keletą valandų, mąstant man apie tą pačią idėją, nes tada aš mąščiau apie „žmogaus“ idėją, sėdėdamas prie staliuko ir traukdamas dar pypkę, dabar gi mąstau apie ją, vaikštinėdamas po kambarį; bet kaip tada taip ir dabar matau, kad idėjos turinys „žmogus“ yra vienas ir tas pats. Bet jei turinys butu nuosavus paties subjekto arba sąmonės turinys jojo totalio duotoje valandoje psihiško surėdymo, tai nei aš nei dar tankiau kiti negalėtumėm daugel syk mąstyti apie vieną ir tą pačią idėją. Kokias pasekmes turėtų ši konsekvencija visame žmonijos bendrijiniame gyvenime, moksle, dailėje ir filosofijoje, apie tai galima jau ir nebeminėti. Tada, žinoma, kiekvienas intelektualis gyvenimas nustoja gyvavęs, o palieka tikrai berefleksijinis gyvenimas, nes kiekvienas pažinimas susideda tik iš atskirų sąmonės faktų arba ele-

¹⁾ Klimke: Atomismus; 1911, pp. 443—6.

mentų: pajautimų (Empfindungen) ir jausmų (Gefühle) paprasčiausioje formoje.

Jei toki nuomonė būtų teisinga, tai psychologistai jokių būdu net tvirtinti negalėtų, būk psichiškasis aktas ir jojo turinys (objektas) yra viena ir tapat. Norint šią tapatybę užtvirtinti, priseina nors ir mintyje šiuodu dalyku vienas nuo kito atidalyti, kas stačiai nėra galima sulig psychologistų principo, pagal kurio, psichiškoji idėjos pusė ir josios turinys yra viena ir tapat. Jei prisieitu šio principo laikytis, tai jau joks pažinimas tikriausioje šio žodžio prasmėje būtų nebegalimas. Sąmonės elementai ir jųjų kompleksai irgi dar nesudaro pažinimo; jie duoda tik medagą pažinimui. Pats gi pažinimas yra galimas tik sprendžiant (im Urteile) apie kokį nors dalyką. Pav. dabar prityriu aš betarpiu kokį-nors pajautimą (Empfindung); šis gi pajautimas pavirs į pažinimą tik tuomet, jei aš, sprendžiant apie jo kokybę, sulyginasiu jį su kitais mano sąmonės faktais.

Tik tada bus pažinimas, jei pv. pasakysiu savo mintyje: mano dabartinis sąmonės nusidavimas (faktas) yra atjautimas ko-nors žalio.

Šiame sprendime subjektas yra dabartinis, betarpiu suvokiamas sąmonės faktas, butent patsai pajautimas. Bet čia ir patsai subjektas yra jau transcendentas pačiai sąmonei, nes jis yra rezultatas naujojo psichiškojo akto, refleksuojančio ant sąmonės fakto ir jį turinčio savo objektu. Tuom dar labiau transcendentu yra pačiai sąmonei, arba jos faktams, predikatas. Jei aš sakau: „mano dabartinės sąmonės faktas yra atjautimas ko - nors žalio, tai ne pripažistu vienu ir tuom pat patį atjautimą ir jo objektą (žaliu), nes kitaip arba užtikrinčiau (pasakyčiau) ką-nors netiesaus, arba nič nieko ne užtvirtinčiau; bet pripažistu, kad objektivos žymės, prigulinčios apskritai pajautimui ko-nors žalio, yra objektiviomis žymėmis ir dabartinio mano pajautimo. Šitos gi žymės yra jau ne sąmonės faktai, bet kas-nors jiems transcendentu ir išlaukinio. Tuo būdu išeina, jog ir predikatas transcenduoja patį sąmonės faktą. Tai gi pats sprendimas (Urteil), per kurį igauname pažinimą, yra visai naujas ir kitas aktas, negu tasai, kuriuomi atsibuna patsai pajautimas ko-nors žalio.

Čia psychologistai pasakys, kad ir patis sprendimo bei logiškojo mąstymo dėsniai yra psichiški faktai. Tiesa, bet tik tiek, kiek jie yra mūsų aktualiai mąstomi, ir kaip tokie ne gali įnešti tvarkos visokių pajautimų bei idėjų chaosan. Nes tada būtų tik faktai šalia faktų ir chaosas dar didesnis. Logiškojo mąstymo dėsniai sutvarko sąmonės elementus tik per savo formaliai logiskąsias arba objektivas žymes, kurios yra

visai kas kita, negu patsai psihiškasis aktas, nes yra jam transcendentas. Jei aš užtvirtinu skirtumą tarp pajautimo ko-nors žalio ir pajautimo ko-nors raudono, tai tas užtvirtinimas atsibuna tik delto, kad aš objektyviai sprendžiu apie šiuodu pajautimu. Tas pat pasirodo, jei mes iš premisų ištraukiame kokią-nors konkluziją, arba koki faktą priskyrimu prie ištisos eilės tarp suvis panašių faktų. Ir taip visur pasirodo, jog mūsų pažinimas yra sudarytas ne vien tik iš pačių betarpių sužinomųjų mūsų psichikos nusidavimų, nes jie atskirai pa-imti jokio dar pažinimo negali sudaryti. Priežastis gi, ko-del šios taip aiškiš tiesos psychologistai nemato, yra jų me-todas, užtvirtinąs tapatybę tarp psihiškosios idėjos pusės ir šios idėjos turinio.

Šis gi jų metodas atima giliausią pagrindą jų pačių fi-losofijai, nes, kaip jau matėme, pažinimas susideda ne iš pa-čių sąmonės faktų, bet iš sprendimų apie šiuos faktus. Kiek-vienas gi sprendimas yra transcendentas patiems sąmonės faktams. Tai gi kiekvienas sprendimas turi kažką savyje, kas jau nebetarpių yra suvokiama protuojant sulig imanentiš-kosios filosofijos. Sprendimai yra kas-nors paskesnio, negu patys apsprendžiamieji objektai. Betarpių suvokiame tiktai pačius per-sikeitimus mūsų sąmonėje, butent pačius psihiškuosius aktus. Sprendimai gi atsiranda vos tik tada, kada pradedame šiuos aktus tarp savęs lyginti. Jei imanentiškoji filosofija nori ma-tyti tikrą tiesą tik betarpių prityriamuose sąmonės faktuose, tai ji tuom pat neguoju transcendentą charakterį sprendimų ir žiuri į juos taip pat kaip į sąmonės faktus, bet tuom pat ji praranda giliausią pagrindą, ant kurio galėtu sutverti savo žinojimą, nes kiekvienas pažinimas turėtu tada vertę tik šioje minutėje, butent kiek aš aktuališkai duotoje minutėje jaučiu betarpių savo psihiškuosius aktus. Tada, žinoma, išeitu, kad objektai (termini) dabartinio mano sprendimo: $2 \times 2 = 4$, ir tie patys objektai paskesniame sprendime $2 \times 2 = 4$, nėra tie pa-tys objektai, nes sulig imanentiškosios filosofijos tiek yra ob-jektų, kiek atskirųjų psihiškųjų aktų. Tas pat reikėtu pasa-kyti ir apie vienodus objektus mano bei kieno kito sprendi-muose. Aišku čia, kad toki filosofija priveda savo galutino-mis konsekvencijomis prie kraštutinio r e l a t i v i z m o, n i- h i l i z m o bei s o l i p s i z m o¹⁾. Patsai žmogus ir visa pa-saulė yra tik gryna pasvaja (iluzija), arba net, anot Ficht'ės²⁾, *pasvaju pasvajos*. (T. b.)

¹⁾ *Klimke*: op. cit. pp. 447—51.

²⁾ *Sämtliche Werke*, II, 245.

DVASIOS BALSAS.

(Skiriu A. Jonaitytei).

Tegu kaip kas nori taip sako,

Jau niekas manęs neapgaus:

Aš Kristaus seku vis tik taką,

Kurs veda į laimę žmogaus.

Nors vargas man kelia užstatu

Ir viltį žudytu tiktai;

Skausmai nors kasdien persekiotu,—

Vistiek aš kovosiu tvirtai.

Kovosiu ne plieniniu kardu,

Ne svieto gudrybių ginklais,

Tik Dievo Augščiausiojo vardu

Ir priesakais Jojo šventais.

Kovoti už savo idėją

Man meilė šventoji padės,

Teisybė nuveiks pajuokėją

Dorybė—priešus apgalės!...

Ar ilgu kam, liudna begalo,

Ar lauk' kas be laiko mirties!—

Manoji širdis dar nešala:

Man žiba žvaigždė ateities.

J. Stanikūnas.

10.II.1912.

IŠ MOKSLEIVIŲ GYVENIMO.

Panevėžys. Tai vienas iš žymiausių ir apšviestiesniųjų Lietuvos miestų, stovi ant kairiojo Nevėžio kranto. Gyventojai daugiausia žydai, ir visa prekyba jų rankose. Lietuvių inteligentų maža, ir tie užsikrėtę indiferentumu, užsiėmę savo „šeimyniškais“ reikalais. Lietuvių draugijų čionai keletas, tik

gaila, kad jos mažai veikia. Pernai ar užpernai čion įsikūrė lietuvių klubas „Vienybė“. Nežinau, kaip ten buvo iš pradžių, nes moksleiviams ir duryse klubo negalima pasirodyti, tik ilgainiui, kuomet pradėjo rengti jaunuomenei šokių vakarėlius, labai prisiėjo nusistebėti. Netik su seniunais, bet ir su tarnais bufete vargiai lietuviškai susikalbėsi, nei vieno lietuviško laikraščio, nei vieno tautiško šokio, vien tik lenkų pasiutęs „mozuras“, „pas d'Espagne“ ir kiti. Tai toki lietuvių „Vienybė“. Ant gatvės retai užgirsi lietuviškai, iškabų ir-gi maža lietuviškų. Nereikalaujame jų netik nuo svetimtaučiu, bet ir nuo savų. Čionykščiai du lietuviai „karštuoliai“ gydytojai padėjo iškabas rusiškai ir lenkiškai¹⁾. Neikiek nenuostabu, kad ir „lenkai“ pradeda krutėti, reikalaudami „priderančių“ sau teisių.

Teko man šiomet, per Užgavėnes, aplankyti Kauną. Labai nustebau. Tol lietuviškesnis miestas už Panevėžį, nors ir didesnis. Ant gatvių, krautuvėse, iškabos lietuviškai.

Panevėžįj tankiai priseina išgirsti, kaip koki bobutė, pamčius moksleivį lietuviškai kalbant, sušunka: „ir panaičiai mokat lietuviškai!“ Tai, mat, toks Panevėžys, kad priseina stebėtis, jei juodšvarkis moka lietuviškai.

Pasirodžius ant arenos moksleiviams, iš visų kampų pradėjo plaukti žinios-žinelės, tik iš Panevėžio labai mažai (rodosi „Aušrinė“ trumputė buvo), tarytum čionai lietuvių moksleivių ir nėr. Atbulai, lietuvių moksleivių ir mokyklų čion devynios galybės. 1) Realinė mokykla. 2) Mokytojų seminarija. 3) Miesto mokykla. 4) Mergaičių gimnazija. 5) Mergaičių progimnazija. 6) Marijinė mergaičių mokykla. 7) „Saulės“ dviklasė, mergaičių. 8) Katalikų prieglaudos pradinė. 9) Piniavos dviklasė. 10) Žydų dviklasė. 11) Cerkvinė berniukų. 12) Cerkvinė mergaičių. 13) Miesto pirmoji pradinė. 14) Miesto antroji pradinė. 15) Pradinė prie mokytojų seminarijos. 16) Pradinė prie marijinės. 17) „Prichodskoje“ berniukų. 18) Mergaičių. 19) Senojo Panevėžio ir 20) Plukių. Višose šitose mokyklose išviso 1057 auklėtiniai.

Lietuviai mokytojai: kun. dr. Šultė ir kun. Milvydas. „Prieglaudos“ mokyklos p. M. Grigonis ir sulenkėjus lietuvaite, „Saulės“ mokykloje dvi „lietuvaiti“ silpnai lietuviškai tekalbanti ir Plukių mokyklos. Lietuvių kalba mokoma tik „Saulės“ mokykloje, Prieglaudos, Plukių mokykloje ir Mokytojų seminarijoje.

¹⁾ Mano pabraukta.

Miesto mokykla skaitlinėse šitaip išrodo.

kl.	Pagal tautystę							
	moks.	lietuv.	lenk.	sulenk.	rusų	žydų	karaj.	vok.
I	46	17	13	3	4	4	2	3
II	37	18	4	4	5	6	—	—
III	26	12	5	1	3	5	—	—
IV	26	11	2	2	3	8	—	—
	135	58	24	10	15	23	2	3

Taigi pagal tautystę yra lietuvių 78^oo, lenkų 32^oo, rusų 22^oo, žydų 31^oo; vokiečių 4^oo.

kl.	Pagal luomą					Pagal tikybą					
	bajorų	valst.	miest.	pagar. pilieč.	valdin vaikų	Rymo katal.	stačiat.	protes.	karaj.	žydų	ruko
I	9	23	13	1	—	33	4	3	2	4	4
II	5	23	8	—	1	26	5	—	—	6	3
III	4	13	7	—	2	18	3	—	—	5	4
IV	4	13	7	—	2	15	3	—	—	8	5
	22	72	35	1	5	92	15	3	2	23	16

Rukančių yra 11^oo.

Lietuvių kalbos lekcijų nėra.

Mokytojų seminarijoj' išviso moksleivių — 120, tarp kurių 12 lietuvių, 2 sulenkėję, 6 baltgudžiai, visi kiti rusai. Šiemet iš lietuvių baigia du: Saladžius ir Jankauskas. Lietuvių kalba seminarijoj pastatyta silpnokai, nors mokytojas lietuviams prielankus. Lietuviai seminaristai daugiau patis mokinas. Daugumas iš jų vyrai susipratę, išsilavinę, skaito lietuviš-

kus laikraščius ir kningas. Seminarijon priima lietuvių tik 5%. Pastoti labai sunku.

Toliau štai Panevėžio Realinės mokyklos statistika:

	moks.	lietuv.	lenkų	sulenk.	rusų	vokieč.	karaj.	žydų	latvių	baltg.	Pastabas.
Ižėug.	39	10	7	5	11	—	—	6	—	—	Beveik visilenkai moka lietuviškai įžengiamoj klasėj. vienas iš lietuvių protestantas.
I A	40	6	14	6	7	1	—	6	—	—	
I B	42	19	8	5	6	1	—	3	—	—	
II	43	9	17	3	10	—	—	4	—	—	
III A	30	2	9	2	12	—	—	5	—	—	
III B	34	10	11	2	2	2	2	5	—	—	
IV A	38	8	8	1	11	—	—	6	—	—	
IV B	38	9	16	1	—	3	—	3	1	—	
V A	32	5	6	3	9	4	—	5	—	—	vienas iš lietuvių protestantas.
V B	34	16	12	3	—	—	—	3	—	—	
VI	50	11	14	2	12	2	—	9	—	—	Paskutinėse šešiose klasėse ruko 35, (11 lietuvių).
VII	25	6	5	1	5	—	—	4	—	4	
	436	111	127	34	85	13	2	59	1	4	

Ačiu Dievui, jau ir lietuviai pradeda suprasti mokslo naudą. Vis-gi lietuvių 48%.

Šiomet iš lietuvių baigia: Krikščionas, Batalis, Vidugiris, Kirtiklis, Novakas, Bučas.

Turiu pažymėti, kad sulenkėjusiais pažymėjau tuos, kurie dar prisipažįsta esą lietuviai, tik su „lenkiška kultūra“; jų pavardės grynai lietuviškos k. a. Andrašūnas, Barvidis, Kuzma ir k.; tėvai jų dažniausiai lietuviai, bet jie mokinas tikybos lenkiškai. Jie mat virsta iš „poliako-lietuvių“ „litvino-poliakais“, ir galų gale dalis iš jų tampa tikraisiais „litvinais“. Taip, kad jie Lietuvai nežuve, nors kol kas įlinde lenkų kailin, apsikaisę lenkiškomis plunksnomis, na ir švilpauja lenkiškai. Gal nusistebėsite, draugai, iš kur tiek lenkų, net 127!

Iškur jų tiek priviso Panevėžio realinėj' mokykloj? Jie tai visai pakeitė savo lietuvišką išvaizdą (tik vos dalelė iš jų tikri lenkai), papuošė savo pavardes slaviškomis galūnėmis: *icz, wicz, eiko, oiko*, pamynė po kojų savo senelių brangiausią palikimą kalbą, už kurią tiek kraujo pralieta.

Po teisybei, jie netur kuo labai didžiuotis, nes mažai skaito, mažai išsilavinę; pažymėtina, kad ir girtuoklystė pas juos labiausiai išsiplatinus (tai pastebima ir pas lietuvius indiferentus). Daugumas iš jų į lietuvius baisiai žvairuoja; tankiai prikaišioja: „czy dawno komin postawiłeś? dawno z błota?“ Lenkų historijos, geografijos irgi jie nieko nežino, net daugumas ir supratimo neturi, o tik tvirtina: „jeszcze Polska nie zginęła, póki my żyjemy“. Kartą jie pradėjo tvirtinti, kad „Bieloviežos pušča“ esanti Lenkų karalystė.

Paskutiniu laiku nemaž lenkų į mus „chlopus“ pradėjo švelniau atsinešti ir net kartais lietuviškai kalbėti. Daugumas iš dabartinių lietuvių pirmoj, antroj klasėj mokinos tikybos lenkiškai, bet jau dabar lietuviškai; ir kas metai viens kits susipranta kuo esąs.

Čionykščiai lietuviai moksleiviai galima padalyti į tris dalis. Vieni iš jų pilni indiferentai, kiti nei šio, nei to, dar mat tveria sau pasaulėžvalgą, tretį susipratę vaikinai, pilni energijos ir pasišventimo savo numylėtai idėjai. Jie irgi dalinasi į „aušrininkus“ ir „ateitininkus“. Duona be plutos ne esti.

Taigi vieni iš jų, kaip minėjome, indiferentiški, flegmatiški, apatiški ir pesimistiški—visa eilė epitetų.

Teisingai patėmijo dr. Dirkis „Ateities“ № 2: „Tikėjimo ir meilės mums truksta“.

Visgi vieni lavinas šioje ar toje pakraipoje, stengiasi pažinti tiesą, nors tankiai tiesos jiegojime eina klaidingu keliu; kiti gi, su surugusia energija, nei kolektivaus, nei individualio lavinimos nepripažįsta: „mat, sako, laiko nėra, sunkios aplinkybės, augštesnė mokykla išlavins, darbuosiuos budamas studentu“. „Kol saulė užtekės, rasa akis išės“.

„Aušrininkų“ skaičius po truputį mažėja, o paskutiniu laiku ir labai sumažėjo. „Ateitis“ pradeda įgyti sau simpatiją, ir „priepuolančių“, pasak Vabalėlio, visai nėra; vis tai vaikinai supratę Kristaus mokslą ir eina paskui jį, neatsižiurdami į jokias kliutis. Nors mūsų skaičius nedidelis, bet palengvėl auga ir stiprėja. „Žinomas gamtos dėsnis, kas juda, kruta ar šiaip jau apreiškia savo gyvybę, niekuomet savaimi nenyksta, bet auga, plėtojas ir bujoja“.

„Ateitininkų“ srovė įleido šaknis tarp keleto susipratusiųjų draugų—viskas paremta Kristaus mokslu, ir ji moraliai stipri ir laiminga.

Iš laikraščių skaitoma „Ateitis“, „Aušrinė“, „Draugija“, „Šaltinis“, „Vadovas“, „Viltis“, „Garnys“, Prūsų „Jaunimas“ ir „Lietuvos Ukininkas“. Susirinkę paskaitom istoriją, pasikalbam...—

„W polskim ruchu“ nieks iš mūsų nedalyvauja, gana mums tos „brolystės“ su lenkais, turim ir savo nemažai darbų.

Norėčiau keletą žodžių pasakyti apie čionykštes sesutes-lietuvaiteis. Kiek žinau apie jų veikimą—pranešiu, tik gaila kad nežinau ir jokių būdų negalėjau sužinotijų skaičiaus.

Moterų gimnazijoje, rodos, nei vienos lietuvaiteis nėra, kuri tikybos mokytusi lietuviškai. Yra keletas lietuvaikių su tikrai lietuviškomis pavardėmis, tik su „lenkiška kultūra“. Progimnazijoje ir marijinėje yra keletas lietuvaikių ir net pažįstamų turiu, bet jos nežino, kiek yra jų draugių netik visoje mokykloje, bet ir savoje klasėje. Pagaliaus jos ir kalbėtų apie tai nemėgsta. Bet gal jos patylomis veikia, kaip rašė dr. Auksė. Bet kol jos nepranešė ką veikia tylomis, kol dar tai visai laiko paslaptį, turim teisę pasakyti, kad jos turi akis—bet nemato, turi ausis—bet negirdi, turi rankas—bet nedirba. Visos lenkystės, indiferentizmo ir apatijos bangose liuliuojamos tyliai snaudžia. Tikybos daugumas mokinas lenkiškai, nors ir budamos lietuvaiteis, mat sako kaip pradėjom, taip ir baigsim, kaip išsitarė draugė A. P. Visos daugiausia užsiėmę „šeiminiais“ reikalais.

Apie laikraščius žino turbūt *a priori*—tik iš išvaizdos.

Daugiausia besvajoja apie gražesnius „realistus“, „buršukus“, apie mažas čeverykėles, baltas pirštinaiteis, skribėlaiteis—tankiai užgauna indiferentišką realistų širdelę.

Draugės! Gal pačios sugebėsite paduoti nors statistiką, kiek jūsų yra. Štai Kaunietės, Marijampolietės kruta, juda, o jūs kaip nieko taip nieko. Laikas! Prie darbo!

Kaž kas pasakė, jog kelias, išklotas „Aušros“ lapeliais, sužadins tarpe lietuvių tautišką susipratimą. Jei tai taip, tai kelias, išklotas „Ateities“ lapeliais, tesužadina mumyse tikėjimiškus jausmus, dora.

Moksleivis Kalnėnas.

Marijampolė. Kaip kasmet taip ir šimet prieš užgavėnes įtaisoma Mergaičių progimnazijoje vakarėlis. Į tą vakarėlį gerbiamos vedėjos triusu prirengiama koks-nors veika-

lėlis, skiriamas mažo amžiaus vaikiukams. Šiomet buvo surengta dvi komedijėli: „Puotelė“ ir „Ponia, ponas teisėjas ir Onutė“. Negalima buvo nepasigėrėti tokių jaunų mergaičių vaidinimu ir gana gerai atliktu. Zinoma, tam dalykui nemaža padėjo triuso gerbiamoji progimnazijos vedėja panelė M. Pečkauskaitė. Buvo taipogi padeklamuota diktokas pluoštelis eilių. Deklamacijas atliko taipogi pačios mokinės. Taip III kl. mokinė Kauniutė padeklamavo Goetės lietuviškai verstas eiles „Girios karalius“, Dulskiutė—rusiškai „Купранъ“, Plaušinaičiutė „Утопленикъ“, L. Giros — „Ar girdėjai?“, vokiškai „Die Kapelle“ Uhlando, francuziškai „Petite étoile“. Choras iš 10 mokinių padainavo: „Sunku gyventi,“ ir „O aš vakar“. Taipogi mokinė II kl. padainavo solo „Kad aš tavęs norėjau“. Ir vis tai panelei M. Pečkauskaitei akompanijuojant. Viskas kaip deklamacijos taip ir dainelės buvo taip gražiai, maloniai atliktos, kad po tam nenoroms jautei kokią tai sielos pasotinimą, ilgai dar stovėjo atminty, skambėjo ausyse malonus jaunų dainininkių ir deklamatorių balseliai.

Liepelė.

Telšiai. 22 sausio buvo surengta čia vietinės mergaičių progimnazijos, užlaikomos p. Narutienės, neturtingų mokinių naudai literatiškas vakarėlis. Deklamacijos ir apskritai imant viskas nusisekė pusėtinai, tik labiausiai atsižymėjo gyvas paveikslas „Rugpjūtė“ savo naturališkumu; vyrai ir moteris buvo apsirėdę tautiškais rubais. Ziurint net akį vėrė, girdėjosi publikos užsiganėdinimas ir rankų plojimas; toliaus gyvas paveikslas „Angelas“. Deklamuota „Nutilkit Rugeliai“ ir „Lietuvių Tautiška daina“. Likusieji dalykai nieko ypatingo. Apsirėdymai buvo kuopuikiausii—tai vienatinis nuopelnas mūsų rengėjų. Gaila, kad mūsų progimnazistės neįstengė vietoj kaž kokios pasakos „Pelenė“ atvaidinti kokią nors lietuvišką veikalėlį, prie kurio butu buvę mažiau darbo, ir nesuprantanti lietuviškai publika nebutu gavusi žiopsoti. Galop mergaičių choras uždainavo giesmę vieną tik rusų hymną net tris sykius, nes vietinis bajorvedis vis šaukė *bis*. Paskui buvo šokiai ir bufetas su svaiginančiais gėralais. Pažymėtina, kad viet. progimnazistės yra ištautėjusios lietuvės ir vartoja lenkų kalbą.

Telšių Pliumpis.

Marijampolė. Mergaičių progimnazija gyvuoja jau ketvirti metai, ir jau kaikurios mokinės ją yra pabaigę. Buvo prašyta pave-

lyti atidengti dar augštesnes klases: penktą, šeštą, septintą, bet vyriausybė delei kaž kokių kliučių neleido. Tat mokinėms baigusioms keturias klases prisiėjo noroms nenoroms išstoti, ir norinčios dar toliaus mokytis pastojo vietinė Breverniutės gimnazijon. Baigusioms tas keturias klases progimnazijos valdyba nutarė išduoti atestatus. Atestatai buvo specialiai užsakyti padirbti Vilniuje. Dabargi 5/18 per užgavenių vakarėlių progimnazijoje tie atestatai išdalinta. Progimnazijos globėjas kun. M. Gustaitis trumpai pasveikino, palinkėjo gaunančioms atestatus. Gavo juos šios mokinės: M. Blažioniūtė, O. Matulaičiūtė, O. Draugeliūtė, M. Kauniute ir M. Mačiokiūtė. Dabar jos visos mokinasi vietinėje Breverniutės gimnazijoje. Nesmagu buvo joms palikti taip jų numylėtą progimnaziją, jos vedėją ir nevienai nuriedėjo skirianties ašara. Nekartą galima buvo girdėti jų gailestavimos ir ilgėjimos tos progimnazijos, kur viskas taip sava, iš kur kasdieną gauni savo dvasiai nepaprasto peno. Ir nenuostabu: progimnaziją veda žinoma pedagogė panelė M. Pečkauskaitė. Ir kas gavo nors truputį prisiziūrėti jos vediman, kas gavo pastebėti vidujį progimnazijos gyvenimą—tas supras, kodėl taip gailistauja jos mokinės, kodėl apskritai visos tos progimnazijos mokinės pilnos, anot Vyduo, gyvybės. Užtenka praversti paralelę tarp šios progimnazijos mokinių ir vietinės Breverniutės—ir pamatysi, kad tarp jų gilus skirtumas. Neminėsiu čionai visų tu ypatybių, kokiomis atsižymi tos ar tos, nes tai gali būti nemandagu. Tik, reik pasakyti, ši progimnazija—tai tikrai žydinys Lietuvos moterų apšvietimo. Ir reik stebėtis, kaip daugelis mūsų inteligentų-tėvų nesupranta kultūrinės svarbos Lietuvai, kokią ruošia jai ši progimnazija, ir mažai palaiko ar tai duodami aukas, ar tai leisdami jon savo dukreles.

Pr.

Peterburgas. Sausio mėnesij atvykęs buvo čion amerikietis p. Shervoodas Eddy. Baigęs universitatėj gamtiškąjį skyrių, jis pradėjo rūpintis tikėjimo klausimais ir įstojo teologijos skyriun. Pažinęs krikščioniškojo mokslo teisingumą, pradėjo skelbti savoį tėvynėj Kristų moksleivių tarpe, sutvėrė Amerikos Krikščioniškąją Studentų Sąjungą ir liko jos pirmininku. Vėliaus nuvyko Indijon ir tenai taip-pat pasidarbavęs ir išrinktas Indijos Krikščionių Studentų Sąjungos pirmininku, pasiryžo keliauti į Japoniją ir Kynus. Paskutiniosios riaušės Kynuose sutrukdė kelionę; tuomi pasinaudojęs Rusijos St. Kr.

Sajungos pirmininkas bar. Nikolai pakvietė jį Rusijon su paskaitomis. Ir šios paskaitos įvyko. Budamos aiškos, gyvos, karštos, gilaus įsitikrinimo pilnos, jos sujudino Peterburgiečių studentų širdis ir protus. Salė per tas paskaitas budavo klausytojų kimšte prikimšta. Paskaitų buvo išviso 4: „Mokslieški religijos pamatai“, „Ką jūs manote apie Kristų?“, „Kaip sudorinti mūsų gyvenimą?“ ir „Kaip išlavinti savyj krikščionystę?“

Nors gerbiamiems paskaitų įsteigėjams toli dar lig pilnos teisybės, bet eina jie keliu teisybės ir, mylėdami ją, tikrai stengiasi kiek įmanydami patraukti prie jos jaunuomenę. Tai gi telaimina jiems Dievas!

Bron. Žemaitis.

Vilkaviškis. Vilkaviškio mergaičių gimnaziją įsteigė ponja Razumieičikienė 1908 met. Pirmiaus p. Razumieičikienė buvo Marijampolėje, bet paskiaus atsidarius ten kitai gimnazijai persikėlė į Vilkaviškį. Ši gimnazija turi pilnas teises, ir jau pirmuosiuose savo gyvavimo metuose buvo atidarytos visos 7-ios klasės. Mokinių, kaip ir paprastai privatiškose gimnazijose, daugiausia žydžių. Lietuvaičių išpradžių buvo labai mažai, bet paskiaus, augant metams, augo ir skaitlius lietuvių. Dabar išviso yra liet. 20. Butent: I klasėje 1 liet., II—8, III—2, IV—2, V—5, VI—2, o VII-oje nėra nei vienos. Tikyba išguldinėja kun. A. Astrauskas. Gerb. kun. prefektas taipgi išguldinėja ir lietuvių kalbą. Nežiurint į tai kad gauname tik vieną¹⁾ lekciją per savaitę(!), visgi ačiu darbštumui gerbiamojo mokytojo, dabar pereiname „Rygiškių Jono“ sintaksę ir „Maironio“ Lietuvos istoriją.

Gimnazijoje kalbama prieš mokslą ir po mokslui malda: pirma lietuvišką, paskui lenkišką, o ne taip, kaip buvo rašyta „Aušr.“, buk mokinės jokios maldos nekalba, nes nesusitaiko.

Matyt, kad Vilkaviškio mokinės dar nevisai užmirštos, nes gerbiamieji draugai jau kelintą kartą atsimena apie jas. Labai ačiu! Ypatingai dėkoju draugui Ka-ka-rie-ku, nes jis, nabagas, taip rupinasi ir taip laukia statistikos ir žinių apie Vilk. mokines, kad vargšo ne ant juoko gaila! O tos, kaip tyli, taip tyli...

Tamsta, Ka-ka-rie-ku, prikiši mums Marijampolietes; sakai, kad Vilkaviškietės apsileidėlės, kurios neįstengia net nei statistikos paduoti, o apie platesnes žinias, tai, žinoma, nėra nei kalbos, ir klausi, rodos, delko taip. Kad nekankintu Tamstos

¹⁾ Nejaugi gerb. prefektas negalėtu išsirupinti didesnį lekcijų skaitliū. *Red.*

šis klausimas, patarių paimt „At“. № 11-12; ten perbėgt statistiką M-čių ir šią V-čių, o tąsyk pamatysi katros gali ir turi daugiau dirbti: ar 46 M-ietės, iš kurių 22 vyresnėse klasėse, kurios turi savo vadovus, turi apie ką organizuotis; ar V-ietės, iš kurių tik 4—5, bet ne daugiau tegali ir nori dirbti, kurios neturi jokių vadovų-patarėjų?? Pamanyk gerai, drauge, o tąsyk klausk: delko V-ietės apsileidžia M-ietėms? Gerai sakė draugė Auksė, kad „keno viršus, tai to ir teisybė“; keno daugiau, kas moka geriau pasigirti, tai ir išeina, kad tas nekaltas. Bet ar ištiesų taip yra? Nežiurint į tai, kad Vilkaviškyje mokinių mergaičių kur kas mažiau, nes jų tik 20, o mokinių bernaičių net 85, bet mokinės nekiek neapsileidžia mokiniams ir dirba lygiai su jais. Jei jos dar nepaspėjo su tuomi pasigirti laikraščiuose, tai ir išeina, kad jos miegalės-apsileidėlės!

Mokinė-Vilkaviškietė.

Halle a. S. Sausio 27 dienoj vokiečių tauta apvaikščioja savo ciesoriaus gimimo dieną. Ypač Prūsų valstijoje ta diena praleidžiama labai iškilmingai. Beveik per ištisus metus nesulauksi tokių iškilmių, kaip ciesoriaus gimimo dienoj. Jose dalyvauja visi vokiečiai ir dideli ir maži. Kiekvienoj mokykloj padaroma šioki toki pramogėlė. Neapsileidžia ir universitatė. Universitatėj tik ir tėra svarbiausia iškilmė ciesoriaus gimtinės.

Apie vienuoliką valandą pradeda slinkti universitatės linkon karietos Korparantų, apsirėdžiusių įvairiais savo korporacijos rubais; puikios, augštos vėluvos puošia jų vežimus. Toliau matai, seka visoki šiojo pasaulio didikai — visi traukia į didžiąją universitatės salę. Ateina profesoriai iškilmingose togoose, dekanai, rektorius, užgriežia vokiečių hymną. Vienas iš profesorių paprastai laiko prakalbą. Užduotis nelengva, nes reikalaujama, kad prakalba butu užimanti, aktualė, moksliška, todėl prakalbos sakytų skiriama patis garsiausi profesoriai.

Šimet prakalbėjo prof. Frenkel'is—medikas. Nemažai nustebino susirinkusius prakalbos tema: mat profesorius pasiėmė kalbėti apie alkoolio kenksmingumą. Kadangi apie alkoolį ir pas mus tankiai kalbama ir mūsų tarpe atsiranda įvairių nuomonių kas del alkoolio blėdies, ir, apskritai imant, blaivybė pamažėl virsta dienos klausimu, todėl neprošali manau busią, su „Ateities“ skaitytojais pasidalinus gerb. profesoriaus prakalbos turiniu.

Ziurint į alkoolio veikimą, sako prof. Frenkel'is, butinai reikia domą atkreipti į tai, kaip jis yra vartojamas; žmogus tik vieną kartą išgėręs alkoolio, tiesa, nuodijasi, bet tuos nuodus lengvai pakelia. Kas kita jei alkoolio vartojimas atsikartoja, kaip paprastai kasdieniniame gyvenime ir atsitinka, tuomet jis smarkiai veikia naikindamas žmogaus spēkas, kaip kuniškas, taip ir dvasiškas. Labiausia alkoolis kenkia vaikams, bet ir užaugusieji, jei nori ką nors daug nuveikti, sunkų pavojingą darbą atlikti, turi atsisakyti nuo alkoolio. Taip įvairios sporto draugijos reikalauja iš savo sąnarių lenktynių laike pilnos abstinencijos. Anglijos kariumenėje aiškiai ištirta, jog kareiviai abstinantai yra daug ištvermingesni, negu tie, kurie alkoolį vartoja arba girtuokliai. Didelė Anglijos kariumenės aficierių dalis yra abstinentais, tarp jų žymus Lordas Kitchener. Vokietijoje taip pat stengiamasi alkoolio vartojimą kariumenėje, kiek galint, sumažinti. Apskritai imant, mažai tėra žinoma, kaip veikia alkoolis į žmogaus sveikatą. Visupirma susitraukia, susirukšliuoja kepenos; nugarkaulio smagenis visai sunyksta. Nervai pamažėl įrsta ir galų gale visai pagenda—žmogus lieka bejausmis. Girtuokliai tankiai įgauna pilvo slogas. Širdis pradeda gesti, silpniau veikti, kol ant galo nenustoja visai veikus. Cukraus liga, padagra tankiausiai atsitinka pas geriančiuosius. Limpančiomis ligomis taip pat greičiau užsikrečia geriantieji. Kokią gi įtakmę alkoolis turi į žmogaus amžių, aiškiai išrodo anglų apdraudžiamųjų draugijų atskaitos. Anglijos apdraudžiamosios draugijos turi du skyrių įvedusios: viename, kur apdraudžiama abstinantai, antrajame geriantieji; girtuoklių gi į apdraudžiamąją draugiją visai nepriima. Aplamai sakant, abstinantai turi daug ilgesnį amžių už geriančiuosius. Bet aiškiausiai pasirodo alkoolio blogos pasekmės į gimstančiąją kartą. Geriančiųjų tėvų vaikai gimsta silpni kaip fiziškai taip ir dvasiškai, kartais idiotai, išgamos.

Alkoolis beabejo yra ir mūsų lietuvių didžiausias priešas, tautos kilimo ir geryneigos smarkiausias tramdytojas. Mums, Lietuvos moksleivijai, reiktu rimtai apie tai pagalvoti. Juk mes čia turime labai plačią dirvą pasidarbavimui. Kol jau ni, kol tebedega mumyse „ta karštoji ugnis“, nesunku tapti abstinentais. Atminkim, jog mūsų rankose tautos ateitis; jei mes, busimieji jos vadai, busime blaivūs—bus ir Lietuva blaivi, ir tuomet beabejo ji nežus; tad blaivinkimės ir blaivinkim!

St. A. St.

Dorpatas (Jurjevas), neperdidelis apskrities miestas. Atsižymi jis tik dideliu mokyklų skaičium. Čia yra dvi augštosios valdiškos mokyklos: 1. Universitatė. 2. Veterinorių Institutas; dvi privatiški ir daug įvairių vidutinių mokyklų. Studentų išviso bus daugiau negu 3 tukstančiai. Vienos universitatės studentų praeitam semestre buvo 2650 žm.

Pagal skyrių dalijasi: 1) Teologijos skyrius turi 146. 2) Teisių 762. 3) Medicinos 1238. 4) Istoriko-filolog. 160. 5) Fyziko-mat. 344.

Pagal tikėjimo: 1) Pravoslavų 1113. 2) Evang.-luter. 895. 3) Katalikų 317. 4) Evang.-reform. 20. 5) Evang.-augsb. 23. 6) Armeno-grigor. 43. 7) Žydų 220. 8) Sentiškių 5. 9) Edinovierų 1. 10) Anglikonų 2. 11) Mennonitų 1. 12) Magometonų 3. 13) Subbotnikų 1.

Farmaceutų skyriuje (prie medicinos) 136.

Pati universitatė stovi miesto viduryje.

Pastatyta 1805-1809 m.

Kiti universitatės namai stovi parke vadinamam „Domberg'u“.

Čia yra griuvėsiai buvusios katalikų bažnyčios, gale kurios dabar įtaisyta universitatės biblioteka.

Norintiems įstoti universitatėn reikia paduoti prašymas rektoriui pirmame pusmetyje nuo 15 birž. lig 10 rugpj., o antrame lyg 10 saus.

Įstojimo sąlygas visados galima gauti dykai, prisiuntus į universitatės raštinę savo antrašą.

Beto Dorpatas turtingas mokslo ir studentų draugijomis.

Iš jų didesnės: 1) Estų Mokslo Draugija, 2) Gamtinių kū Draugija prie universitatės, 3) Moksliskai-literatiška Draugija prie Univers., 4) Akademiškos skaityklos ratelis, 5) Rusų Studentų Draugija, 6) Studentų Medikų Draugija. Be draugijų yra apie 16 korporacijų. Yra čia ir Lietuvių Studentų Draugija, kuri pernai apvaikščiojo savo gyvavimo 5-metinį jubilėjų.

Sulyginant su kitais miestais lietuvių čia yra nedaug. Dauguma iš jų medikai. Pragyvenimas negalima pasakyti kad butu pigus, nes vidutiniškai gyvenant išeina metams ne-skaitant kningų ir mokesčio už mokslą, apie 200 rublių. Apskritai Dorpato studentija, išskiriant korporantus, gyvena ne-turtingai.

Gauti bent koki uždarbį labai sunku.

Stud. J. Dailidonis.

JAUNIMO LAIKRAŠČIŲ PERŽVALGA.

„JAUNIMAS“. 1912 m. sausio mėnėsis. *Vydunas: Griovimas ir statymas* (Visas pasaulis, kaip materialis taip ir dvasinis, paremtas ant įstatymų. Mažiausi dalykėliai nestojasi be jų — nieks nesidaro išnetyčių. Įstatymai tik skiriasi savo įvairumu. Jie yra augštesni ir žemesni — pagal laipsnius. Augščiausi — yra minties srityj. Gyvenimas susitveria iš tų įstatymų tik sutarime, harmonijoje. Harmonija tuom tikresnė, kuom daugiau turi augštesnio skyriaus įiegų. Tad kadangi gyvenime visur harmonija — tat griovimai kokio nors įstatymo yra nenaudingi, o net pavojingi pačiam griaujančiam. Tikrai harmonizuojantį gyvenimą tegali griauti tik augštesnė galybė. Ji gi negriauja kas harmoniška. Koks gi gyvenimas neturi santaros doros, tas griuva savaimi. Ir kovoti prieš tokias įstaigas — bereikalingas darbas. O jeigu toje įstaigoje yra nors mažumas teisingumo, doros — tai kovodami prieš ją mes ją tvirtiname. Reikia visados tverti, ar gelbėti kas statoma. Visas tvėrimas prasideda mintyse, tik paskui pereina prie materialio. Statymui reikalinga kad sutartu visų skyrių galybės. Kad statymas but naudingas — reikia kad pats žmogus butu doras, ir jo vidus but santarus ir romus. Koks žmogaus vidus, toks jo ir darbas. Užtat visupirm reikia rupintis vidaus santara ir dora). *Vydunas: Darbėlis* (eilės). *Vds: Žmonija prie naujo kilimo laipsnio* (Tas supratimas išteka iš to, kad žmonija gavo kitoki supratimą gyvenimo dalykų kaip pavyzdin: gyvybės, gyvenimo, materijos. Užtat dabar taip aiškiai išsiduoda doros nupuolimas, nes kuomet žmogus gerinasi, visi jo nelabumai aiškesni pastoja). — *Kodel dirbame kalbais kelti* (Vieni sako, kad lietuvių kalboje negalima matyti jokios naudos žmonijai. Neteisybė. Regimos naudos tikrai nėra, bet lietuviui ji niekuom nepamainoma. Tik augęs prigimtoje kalboje įgija pilną savo įiegų išaugimą. Bet nėsant augštesnio išmanymo apsireiškimų, gamtiškas lietuvių augimas pasilieka pusiaukelėje. Todel reik visiems, kurie tai gali, savo dvasios šviesą dėti į Lietuvių kalbą. Tasyk lietuvių kalba kiltu. Kiekviena kalba yra ypatinga priemonė žmonijos dvasiai apsireikšti). *PASIKALBĖJIMAI*. *Vds: Ar siela gyva pasilieka žmogui mirus, o jeigu ne — kur ji dingsta?* (Žmogus nėra kunas, jis yra gyvas, kaip pasaulis. Žmogus yra siela. Kunas jam duotas pasaulio (regimojo) patirti. Kunui sugedus pasaulis jam dingsta — bet žmogus (siela) yra. Tas persikeitimas yra tik jo sąmonės keitimas. Tas perėjimas pavašus į miegą. Mirti — tai kitą buvimo stovį įgyti). *Kaip atsieina iš proto išsikraustymas?* (Atsakymas surištas su pirmu atsakymu. Protas irgi yra priemonė sielai apsireikšti. Tad sugedus protui jis jau nebe žmogus, o augalas ar gyvulys. Buna visoki išėjimai iš proto. Užviešpatavus žmoguje kerštui, parodo kad jis išėjęs trumpam ar ilgam laikui iš proto. Tokio žmogaus siela negalėdama nei visiškai atitraukti nuo kuno, nei tinkamai veikti, yra tarsi surišta, negali įgyti pilno savęs - žinojimo).

DER AKADEMIKER. Monatsschrift des Kath. Akademiker-Verbandes. № 3. Januar 1912. *Wir Theologen und die soziale Betätigung* (Reikalas ir priežastis verčiančios mūsų teologus kištis visuomeniškajam darban). *Dr. Ernst. Breit: Arthur Schopen-*

hauer (Straipsnio pradžia. Filosofiskasis to vyro systematas pritaikintas gyvenime). *H. Schmitz: Beruf v o r m u n d s c h a f t u n d K a t h o l i s c h e C a r i t a s* (Paskaita perskaityta vienoje Köln'o šv. Vinco konferencijoje. Katalikiškasis į šį dalyką žvilgsnis). *A. Wolf: E i n i g e B ü c h e r* (Naudingos pasiskaitymui kningos pasirodžiusios antru, trečiu ect. atvėju).

—:—

REDAKCIJOS ATSAKAI.

J. Juodišui, J. Marčulioniui, A. J-ui, L. Kisčiui, J. Arnastauskui, P. J-ui, Juozui Rudzinskiui, Z. Panernackiui: Folklorą gavome. Labai ačiu.

Cimbakui, Krivaičiui, Genyjai: Rankraščius gavome. Kas tiks, įdėsime.

A. St-ui: Ačiu už korespondenciją. Laukiame dar ką nors.

P. Juknai: Dainas ir 101 burta gavome. Ačiu.

K. K. Lizdeikai. „Idiliją“, kaip matote, įdėjome. Laukiame daugiau.

Kaščiui - Jonui: Korespondenciją gavome, bet nedėsime, nes pirmiau apturėjome nuo kito apie tą patį dalyką.

K. D-ui: „Kodel aš ne varnas“ — persilpnos. Nedėsime.

P. Maželiui, J. Pirmeiviui: Eiles gavome. Peržiūrėsime.

V. Pažvirgždžiui: Apie „Salubritas“ gavome. Geistina butu pamatyti „Ateityje“ daugiau žinių apie užrubežio jaunimo organizacijas, jų gyvavimą ir veikimą. Mes patįs galėtumėme iš to daug pasimokinti. Paraginkite ir kitus savo draugus prie panašių žinių rašymo.

B. Min-lui ir „Ateities“ daigeliui: Eiles gavome. Peržiūrėsime. Meldžiame rašyti ant vienos lakšto pusės.

J. Mauškalniui: Labai ačiu už „ši-tą apie baudžiavą“. Kas dėl korespondencijos, tai jos dėti negalime; ne delto, kad ji butu negerai parašyta, bet delei kitų labai svarbių ir, be abejo, draugui pačiam žinomų kliučių. Laukiame ir iškaino tariame ačiu už rašinį apie eksternus, jų gyvavimą ir stovį.

J. Staniukinui Pan.: „Dvasios balsą“ dedame. Kitos persilpnos.

St. Pr. D. „Dar „Aušrinė“ apie „Ateitį“—ir kiti gauta pervėlai. Įdėsime 3-am n-rin.

—0—

AUKOS.

Marijampolės mergaičių progimnazijai.

Per *R. Dulskį:* *J. Dulskis* 2 r., Kun. J. P. 50 k., P. Šalčius 5 k., K. Avižienis 30 k., K. Petruškevičius 1 k., M. Narjanskas 5 k., Lenkas 15 k., J. Girininkas 20 k., Vl. Natkevičius 15 k., V. E. 20 k., R. D. 20 k., Z. Str. 20 k., A. E. 2¹/₂ kap. Viso labo 4 rub. 3¹/₂ kap.

Per V. Žemaitį: V. Stožica 10 k., M. Ziliuvienė 10 k., O. Misikevičienė 10 k., Pr. Striuoginys 10 k., P. Žemaitis 15 k., V. Zemaitienė 5 k., M. Margelienė 10 k. Viso labo 70 kap.

Per A. Dėdelę: Juras Dėdelė 65 k., O. Saviškiutė 10 k., M. Saviškiutė 5 k., A. Valaitis 5 k., J. Sulinskas 50 k., J. Pavilčius 30 k., J. Zalieskytė 15 k. Viso labo 1 r. 80 k.

Per K. Penčylą: J. D. 20 k., Kun. Dogelis 1 r., Marcinkevičius 10 k., X 50 k., J. D. 30 k., A. Strempickas 50 k., Gustaitis 20 k., Kazys -Parmaceutas 50 k. Viso labo 3 r. 30 k.

Per A. Augustaitį: Pr. Išganaitis 15 k., A. Augustaičiūtė 20 k., Pr. Augustaitis 20 k., J. Dumčius 5 k., M. Laurynaičiūtė 2 k., U. Augustaičiūtė 10 k., M. Kasperitė 10 k., A. Šipailiūtė 50 k., O. Šipailiūtė 15 k., J. Birbilas 3 k., J. Stankaitis 10 k., A. Augustaitienė 10 k. Viso labo 1 rub. 70 kap.

Per A. Gylį: M. Gylis 50 k., Jonas Gylis 50 k., Kazimieras Gylis 25 k., A. Tamuliavičia 20 kap., Aleksandravičius 6 k., Busas 10 k., K. Pranckevičius 10 k., Biskis 10 k., K. Aglinskas 2 rub., K. Kurauskas 60 k., M. Pavalkytė 1 rub., Kun. P. Račiunas 4 r. 25 k., Kun. Žaliauskas 5 rub., Kun. Staugaitis 1 rub. Viso labo 15 rub. 66 kap.

„Saulės“ namams.

Marija Juodikaitė ant knygutės № 145.

Kun. Povilas Pauliukas 2 r., Ona Večaitė 25 k., Ona Gudziunaitė 25 k., Ona Zukauskaitė 25 k., Veronika Petraitytė 25 k., Dijakonas Leonas Markuckas 25 k., Viktorija Smailytė 5 k., Julija Juodikaitė 5 k., Saliomeja Juodikaitienė 30 k., Veronika Juodikaitė 15 k., Ona Juodikaitė 24½ k., Elena Juodikaitė 20 k., Jonas Zinis 60 k., Mykolas Stankevičius 30 k., Karolis Janulevičius 10 k., Petronėlė Sadauskaitė 15 k., Juozapas Vertialka 20 k., Marija Mastauskaitė 25 k., Kostantas Bistras 15½ k., Čeidienė Karolina 10 k., Petras Gužas 65 k., Ona Janulevičienė 15 k., Ona Bagdanavičiūtė 30 k., Leonas Bistras 20 k., Rachelė Kardzikauskaitė 1 r., 50 k., J. Petkevičaitė 25 k., Ona Pabedinskaitė 15 k., Uršulė Saldžiukė 20 k., Juozapa Šiurnienė 20 k., Paulyna Račkauskienė 10 k., Jonas Valiokas 50 k., Teodoras Pabedinskas 15 k., Jonas Pabedinskas 10 k., Anelė Pabedinskaitė 10 k., Stepanija Jasnauskaitė 25 k., Pranciškus Drižis 15 k., Ona Arcišauskaitė 15 k., Kotrina Keliuotienė 25 k., Nastazija Kurlianskaitė 5 k., Anatalija Bučienė 25 k., Viktorija Gončauskienė 25 k., Mataušas Balabinskas 10 k., Mataušas Povilauskas 50 k., Ona Čemoškaitė 10 k., Jadvyga Mikalojunienė 20 k., K. Vidugiris 20 k., Maksimilijonas Likas 20 k., Augusta Vaičiunienė 15 k., Antanas Vaičiunas 20 k., Viktoras Parotaitis 15 k., Antanas Vidugiris 10 k., A. Vidugirienė 10 k., Povilas Mikalojunas 20 k., Antanas Liberis 10 k., Petras Mažeika 10 k., Leonora Vaičiunaitė 25 k., Margarieta Koncienė 20 k., Elena Vidugirienė 10 k., Barbora Likienė 20 k., Saliomeja Petrolaitytė 5 k., Ona Vaičiunienė 10 k., Agota Vaičiunienė 10 k., Ona Vaičiunienė 10 k., Nastazija Vidugiraitė 15 k., Jadvyga Vidugirienė 50 k., Ona Serdikaitė 15 k., Marijona Strikuliukė 15 k., Kazimiera Užgaitė 20 k., Julija Sikorskaitė 10 k., Ona

Kasparaitė 5 k., Kazimiera Balčiunaitė 10 k., Kazimieras Bistras 50 k., Petras Masiulis 50 k., Agota Šadauskaitė 20¹/₂ k., Ona Baukytė 15¹/₂ k. Viso labo 18 r. 37 k.

Juozas Valiunas ant kningutės № 129.

Nuo: V. Zukausko 15 k., X 15 k., F. Kluonio 10 k., Buivido 20 k., P. A. 20 k., V. Steponaičio 20 k., K. K. 9 k., P. V. 10 k., P. Radzevičiaus 1 k., Karklio 5 k., P. Kerpio 2 k., Antoninos X 2 k., P. Radzevičiaus ¹/₂ k. Viso labo 1 r. 29¹/₂ k.

„Ateities“ leidinių fondan.

Kazys Gabrielaitis 25 k., Jonas Gasiunas 25 k., Jonas Juškevičius 50 k., Mykolas Ruseckas 50 k., Dijonyzas Zacharzevskis 35 k., Mališauskas Juozas 50 k., Liulys 20 k., Petrauskas 25 k., Seklinckas 50 k., Šimašis Konstantinas 25 k., Pukys 25 k., Butkevičius 25 k., Sleinys 20 k., Malakauskas 20 k., Kubilius 30 k., Byla 30 k., Bardauckas Teodoras 30 k., Rauda 50 k., Švambarys 50 k., Nakas 50 k., Urbanavičius Justinas 1 r., Gurauskas Jonas 25 k., Jonaitis Martynas 50 k., Markelis Morkus 25 k., Ereminas Feliksas 20 k., Maksvytis Kazys 29 k., Peleckas A. 1 r., Žitkevičius 1 r., Petravičius 20 k., Ruibys 30 k., Martinaitis 50 k., Varanavičius 20 k., Narkevičius 10 k., Mikelinckas Kazys 50 k., Balandis Vilius 50 k., Gudelis Jurgis 50 k., Liepa 35 k., Šveikauskas 1 r., Tumavičius 20 k., Abeltinš 25 k., Šapnagis 20 k., Lukošius 20 k., Meškauskas Juoz. 20 k., Virkutis 20 k., Kublinskis 20 k., Zemaitaitis 20 k., Bakšys 45 k., Tumelionis 25 k., Kariačka 20 k., Strumila 20 k., Rickevičius 50 k., Gerulis 15 k., Paulauskas 50 k., Vitauskis 20 k., Andriukaitis 40 k., Gižinskas 50 k., Kiršanskas 20 k., Vaitekunas 15 k., Galkus 20 k., Andrejauskas 20 k., Margevičius 20 k., Kripaitis 50 k., Rusis 30 k., Sarka 20 k., Tamošaitis 50 k., Hoičevski 15 k., Chodasevičius 20 k., Brazaitis 20 k., Ambroževičius 20 k., Janeliunas 30 k., Šlekta 20 k., Norušis 25 k., Vili-mavičius 50 k., Ragauskas 32 k., Beinoris 30 k., Kaščiukas 15 k., Butvila 50 k., Jakštas 1 r., A. Meškauskas 70 k., Spudas 50 k., Lagis 25 k., Saveikis 15 k., Pakalnis 1 rub., Ignatavičius 50 k., Stulginskis 55 k., Ambrozaitis 20 k., Ukinskas 30 k., Kaubrys 30 k., Gvalda 50 k., Laniauskas 50 k., Syrus 20 k., Koncevičius 10 k., Grinevičius 10 k., Gražys 50 k., Šidlauskis 20 k., Mackevičius 20 k., Aperavičius 50 k., Gudonis 50 k., Freitakas 50 k., Dulkis 50 k., Piebalys 10 k., Jasienskis 25 k., Dagilis 30 k., Ridziavičius 30 k., Ambrozas 20 k., Ramanauskis 20 k., Uksas 30 k., Martusevičius 20 k. Viso labo 37 rub. 81 kap.

„Ateities“ reikalams.

Per mok. Gylį: nuo kun. Zaliausko 3 r., kun. Staugaičio 1 r., St. Z. 1 r. 50 k., Kun. Z. 1 r. 72 k., J. J. 3 r., V. 2 r., M. Kiauniutė 20 k., T. 20 k., Alf. V. 1 r. Viso labo 13 rub. 62 kap.

„Ateities“ Administracija.

